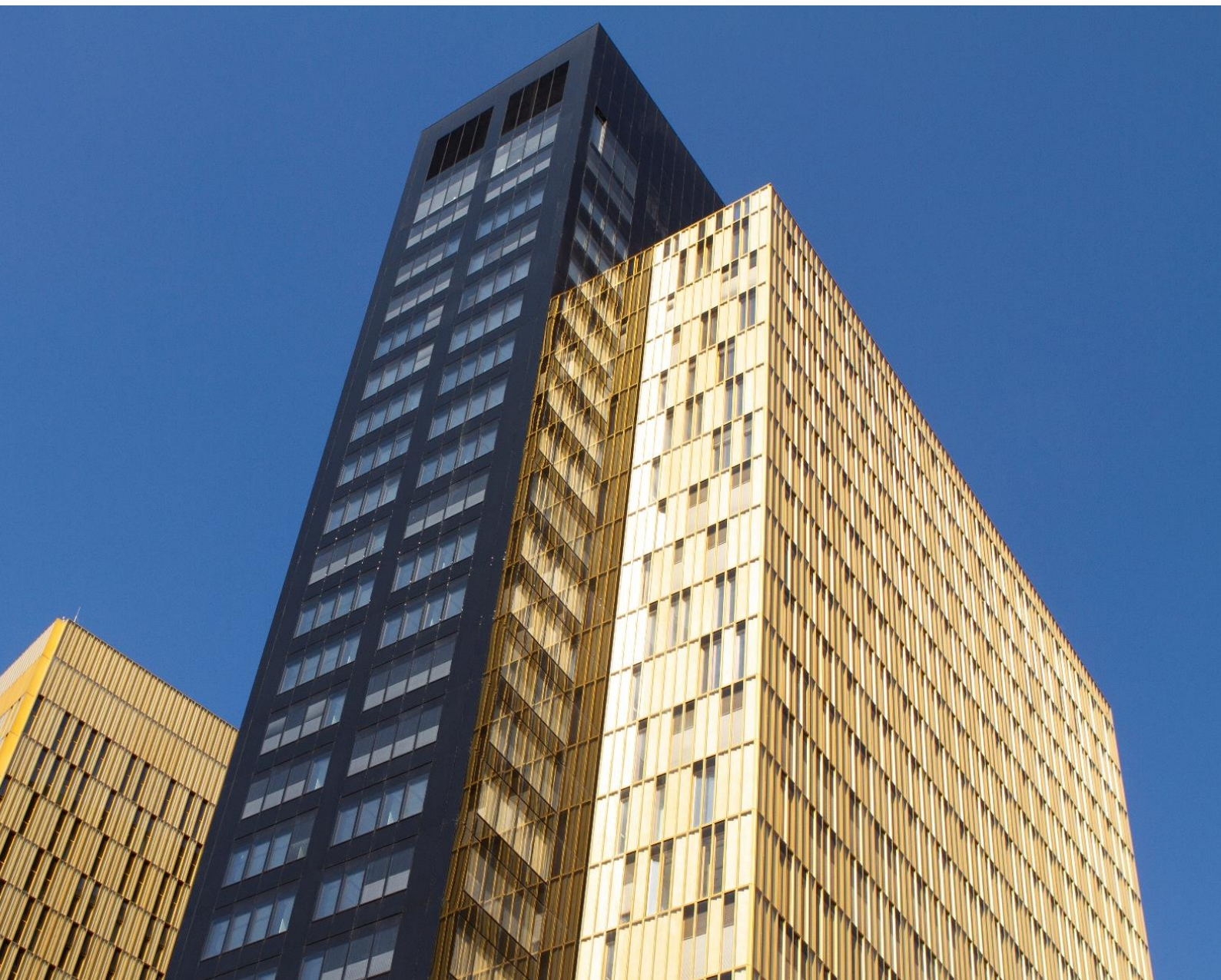

Teminis biuletenis

Poveikio aplinkai vertinimas

Ižanga

Laikydamasis nuomonės, kad geriausia aplinkosaugos politika yra užkirsti kelią taršai ir kenksmingiems veiksniams ten, kur jie kyla, o ne vėliau kovoti su jų padariniais, Sąjungos teisės aktų leidėjas sukūrė prevencinės aplinkos apsaugos sistemą, kurios kertinis akmuo yra valstybių narių pareiga prieš priimant tam tikrus sprendimus, galinčius daryti poveikį aplinkai, atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

Pirmiausia Taryba priėmė Direktyvą 85/337 dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo¹, kuri buvo panaikinta, kodifikuota ir pakeista Direktyva 2011/92 dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo². Pagal minėtas direktyvas prieš išduodant leidimą jų I ir II prieduose nurodytiems projektams, galintiems turėti reikšmingą poveikį aplinkai, turi būti atliktas jų poveikio aplinkai vertinimas. I priede išvardyti projektai, kurie pagal savo pobūdį gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai ir dėl kurių iš principo būtina būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas. Kita vertus, II priede nurodyti projektai, kurie gali kelti reikšmingo poveikio aplinkai pavojų ir kurie turi būti vertinami tik tada, kai, laikydamosi minėtų direktyvų reikalavimų, valstybės narės mano, kad to reikalauja jų pobūdis.

Be to, Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2001/42 dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo³, kurioje numatyta, kad šioje direktyvoje išvardytiems planams ir programoms turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, jeigu jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai. Kadangi planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42, apima planus ir programas, kurie tam tikriems sektoriams nustato projektų, kuriems taikomos direktyvos 85/337 ir 2011/92, leidimų išdavimo pagrindus, Direktyva 2001/42 atitinkamose srityse nustatė ankstesnio poveikio aplinkai vertinimo tvarką, palyginti su ta, kuri nustatyta direktyvomis 85/337 ir 2011/92.

Metodologiniu požiūriu Direktyvoje 2001/42, kaip ir direktyvose 85/337 ir 2011/92, išskiriami, pirma, planai ir programos, kuriems iš esmės visada turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, ir, antra, planai ir programos, kuriems toks vertinimas atliekamas tik tada, kai valstybės narės nustato, kad jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

Dėl trijų pirmiau minėtų direktyvų buvo išplėtotą gausi jurisprudencija, kurios pagrindiniai pokyčiai išdėstyti šiame teminiame biuletenyje.

¹ 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 15 sk., 1 t., p. 248).

² 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1).

³ 2001 m. birželio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/42/EB dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (OL L 197, 2001, p. 30; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 157).

Turinys

IŽANGA.....	3
I. VIEŠŲJŲ IR PRIVAČIŲ PROJEKTŲ POVEIKIO APLINKAI VERTINIMAS PAGAL DIREKTYVAS 85/337 IR 2011/92	6
1. Direktyvų 85/337 ir 2011/92 taikymo sritis	6
a) „Projekto“ sąvoka	6
b) Projektai, kurie nepatenka į direktyvų 85/337 ir 2011/92 taikymo sritį	8
2. Pareiga atlikti poveikio vertinimą, kai kyla reikšmingo poveikio aplinkai pavojus	9
a) Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai (I priedas).....	9
b) Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai (II priedas).....	10
i. Poveikio aplinkai vertinimo poreikio nustatymas.....	10
ii. Sprendimo neatlikti projekto vertinimo motyvai	12
c) Atleidimo nuo pareigos atlikti poveikio vertinimą atvejai.....	13
3. Poveikio vertinimo apimtis	14
4. Daugiapakopės leidimų išdavimo procedūros	17
a) Laiko momentas, iki kurio turi būti atliktas poveikio vertinimas.....	17
b) Procedūrinių sąlygų, kuriomis atliekamas poveikio vertinimas, nustatymas	18
5. Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus ir teisė kreiptis į teismą	19
a) Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus	19
i. Visuomenės informavimo tvarka.....	19
ii. Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus daugiapakopiame sprendimų priėmimo procese	21
b) Teisė kreiptis į teismus	23
i. Valstybėms narėms tenkančios pareigos	23
ii. Fizinį asmenų pareikštų ieškinių priimtumas	24
iii. Aplinkos apsaugos asociacijų pateiktų skundų priimtumas	26
iv. Reikalavimas, kad procesas nebūtų pernelyg brangus	29
a. Apimtis	29

b. Vertinimo kriterijai	31
6. Tiesioginis veikimas ir Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas	32
a) Vertikalus tiesioginis direktyvų veikimas ir neigiamas savaiminis poveikis trečiųjų asmenų teisėms	32
b) Sąjungos teisę atitinkantis nacionalinės teisės aiškinimas	33
II. PLANŲ IR PROGRAMŲ POVEIKIO VERTINIMAS PAGAL DIREKTYVĄ 2001/42	36
1. Direktyvos 2001/42 taikymo sritis	36
a) Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42	36
b) Planų ir programų panaikinimas	39
2. Pareiga atlikti poveikio vertinimą, kai yra reikšmingo poveikio aplinkai pavojus	40
a) Planai ir programos, keliantys reikšmingo poveikio aplinkai pavojų	40
i. Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas	40
ii. Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies b punktas	42
b) Planai ir programos, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai	43
i. Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis	43
ii. Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 4 dalis	47
3. Konsultavimasis	47
III. NACIONALINĖS TEISĖS AKTŲ, PRIIMTŲ PAŽEIDŽIANT PAREIGĄ ATLIKTI POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ, PADARINIŲ PALIKIMAS LAIKINAI GALIOTI	50
1. Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2011/92	50
2. Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2001/42	51
IV. BENDRAS DIREKTYVŲ, PAGAL KURIAS REIKALAUJAMA ATLIKTI POVEIKIO APLINKAI VERTINIMĄ, TAIKYMAS	55

I. Viešųjų ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas pagal direktyvas 85/337 ir 2011/92

1. Direktyvų 85/337 ir 2011/92 taikymo sritis

a) „Projekto“ sąvoka

2019 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen“ (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))⁴

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Espo konvencija – Orhuso konvencija – Natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 3 dalis – „Projekto“ sąvoka – Poveikio konkrečiai teritorijai vertinimas – 6 straipsnio 4 dalis – „Imperatyvių viršesnio viešojo intereso pagrindų“ sąvoka – Laukinių paukščių apsauga – Direktyva 2009/147/EB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 2011/92/ES – 1 straipsnio 2 dalies a punktas – „Projekto“ sąvoka – 2 straipsnio 1 dalis – 4 straipsnio 1 dalis – Poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio 4 dalis – Vertinimo netaikymas – Laipsniškas branduolinės energijos naudojimo nutraukimas – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias numatyta, pirma, beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje, todėl pirminė nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta elektrinės išjungimo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo data nukeliama dešimčiai metų, ir, antra, taip pat dešimčiai metų nukelti pirminį nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytą elektros energijos pramoninės gamybos veikiančioje elektrinėje nutraukimo terminą – Poveikio aplinkai vertinimo neatlikimas“

2019 m. liepos 29 d. priimtame sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išdėstė savo poziciją dėl sąvokos „projektas“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/92 ir Direktyvą 92/43 dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos⁵, aiškinimo.

Šis sprendimas priimtas nagrinėjant dviejų asociacijų (*Inter-Environnement Wallonie ASBL* ir *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL*), kurių tikslas yra aplinkos ir gyvenamųjų vietovių apsauga, ir *Conseil des ministres* (Ministrų Taryba, Belgija) ginčą dėl įstatymo, kuriuo Belgijos Karalystė, pirma, numatė beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje ir, antra, dešimčiai metų nukėlė iš pradžių nustatytą veikiančios atominės elektrinės uždarymo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo terminą. Šios asociacijos iš esmės

⁴ Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 2 dalies a punkte „Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai“, I antraštinės dalies 2 dalies c punkte „Atleidimas nuo pareigos atlikti poveikio vertinimą“ ir III antraštinės dalies 1 dalyje „Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2011/92“.

⁵ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102), iš dalies pakeista 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL L 158, 2013, p. 193).

priekaištavo Belgijos valdžios institucijoms dėl to, kad jos šį įstatymą priėmė nesilaikydamos minėtose direktyvose nustatytų išankstinio vertinimo reikalavimų.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamos priemonės, susijusios elektros energijos pramoninės gamybos atominėje elektrinėje pratęsimu, yra „projektas“, kaip tai suprantama pagal direktyvas 2011/92 ir 92/43, nes jos neišvengiamai apima plataus masto darbus, dėl kurių fiziškai keičiamos atitinkamos vietovės. Iš esmės prieš priimant šias priemones šiam projektui turi būti taikomas poveikio aplinkai ir atitinkamoms saugomos teritorijoms vertinimas. Tai, kad tų priemonių įgyvendinimas apima tolesnių aktų priėmimą, pavyzdžiui, naujo individualaus leidimo gaminti elektros energiją pramoniniais tikslais išdavimą vienai iš atitinkamų elektrinių, šiuo klausimu neturi lemiamos reikšmės. Su minėtomis priemonėmis neatsiejamai susijusiems darbams taip pat turi būti taikomas toks vertinimas prieš priimant šias priemones, jeigu tuo etapu galima pakankamai nustatyti jų pobūdį ir galimą poveikį aplinkai bei saugomoms teritorijoms.

1996 m. spalio 24 d. Sprendimas (plenarinė sesija) „Kraaijeveld ir kt.“ (C-72/95, [EU:C:1996:404](#))⁶

„Aplinka – Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio vertinimas“

Sprendime *Kraaijeveld* Teisingumo Teismas (plenarinė sesija) pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino nustatyti plačią Direktyvos 85/337 taikymo sritį.

Nederlandse Raad van State (Valstybės Taryba, Nyderlandai) buvo pareikštas ieškinys dėl sprendimo, kuriuo patvirtintas žemės naudojimo planas, apimantis „dalinę žemės naudojimo planų peržiūrą, susijusią su pylimų sutvirtinimu“, panaikinimo. Pagal šį žemės naudojimo planą turėjo būti leista vykdyti Mervedės upės pylimų sutvirtinimo darbus vienos iš Nyderlandų savivaldybių teritorijoje. Darbų poveikio aplinkai vertinimas nebuvo atliktas.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė pateikti prejudicinį klausimą dėl to, ar pylimų ties laivybiniais vandens keliais sutvirtinimo darbai patenka į Direktyvos 85/337 II priedo 10 punkto e papunktyje nurodytą sąvoką „kanalų tiesimo ir apsisaugojimo nuo potvynio darbai“. Pagal minėtos direktyvos 4 straipsnio 2 dalį II priede išvardytų rūšių projektai turi būti vertinami, kai, valstybės narės manymu, to reikalauja jų pobūdis.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors išnagrinėjus Direktyvos 85/337 II priedo įvairias kalbines versijas nerandama aiškaus atsakymo į pateiktą klausimą, iš šios direktyvos teksto galima daryti išvadą, kad jos taikymo sritis ir tikslas – labai platus. Iš to aišku, kad – net jei tai neišplaukia iš visų kalbinių versijų – Direktyvos II priedo 10 punkto e papunktis turi būti aiškinamas taip, kad jis apima ir pylimų statybos darbus,

⁶ Šis sprendimas taip pat pateiktas I antraštinės dalies 2 dalies b punkto i papunktyje „Poveikio aplinkai vertinimo poreikio nustatymas“.

juolab kad tokie darbai gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą.

Be to, vien tai, kad direktyvoje aiškiai neminimi į II priedą įtrauktų projektų pakeitimai, nereiškia, kad jie nepatenka į Direktyvos 85/337 taikymo sritį. Iš tiesų labai platus šios direktyvos tikslas būtų pažeistas, jei, tam tikrus darbus ar veiklos planus klasifikavus kaip „projekto pakeitimas“, jiems nereiktų atlikti poveikio aplinkai vertinimo, nors dėl savo pobūdžio, masto ar vietos tokie darbai ar veiklos planai gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

Taigi Direktyvos 85/337 II priedo 10 punkto e papunktyje vartojama sąvoka „kanalų tiesimo ir apsaugojimo nuo potvynio darbai“ turi būti aiškinama kaip apimanti ne tik naujo pylimo statybą, bet ir esamo pylimo pakeitimą jį perkeliant, sutvirtinant ar praplečiant, jo pakeitimą pastatant naują pylimą toje pačioje vietoje, neatsižvelgiant į tai, ar naujas pylimas yra tvirtesnis ar didesnis už senąjį, arba kelių šių atvejų derinį.

b) Projektai, kurie nepatenka į direktyvų 85/337 ir 2011/92 taikymo sritį

1999 m. rugsėjo 16 d. Sprendimas „WWF ir kt.“ (C-435/97, [EU:C:1999:418](#))

„Aplinka – Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio vertinimas“

Atsakydamas į *Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen* (Administracinis teismas, Autonominė Bolcano provincijos sekcija, Italija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas sukonkretino Direktyvos 85/337 1 straipsnio 4 dalyje numatytos išimties, pagal kurią ši direktyva netaikoma projektams, kurie vykdomi nacionalinės gynybos tikslais, apimtį.

Pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui buvo pateiktas skundas dėl administracinio leidimo vykdyti Bolzano-St Jakob oro uosto restruktūrizavimo projektą panaikinimo. Šiuo projektu buvo siekiama oro uostą, kuris nuo 1925/1926 m. naudojamas kariniams tikslams, sportinei aviacijai, o tam tikrą laikotarpį ir ribotai – taip pat civiliniams tikslams, pertvarkyti į oro uostą, kuris galėtų būti naudojamas komerciniais tikslais reguliariems skrydžiams, užsakomiesiems skrydžiams ir krovininiams skrydžiams.

Grįsdamos savo skundą dėl panaikinimo, pareiškėjos pagrindinėje byloje teigė, kad restruktūrizavimo projektas gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, todėl turėjo būti atliktas jo poveikio aplinkai vertinimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 85/337.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas visų pirma pateikė prejudicinį klausimą, ar Direktyvos 85/337 1 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad oro uostas, kuris gali būti naudojamas ir civiliniais, ir kariniais tikslais, tačiau kurio pagrindinė paskirtis yra komercinė, patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 85/337 1 straipsnio 4 dalyje numatoma išimtis iš bendros išankstinio poveikio aplinkai vertinimo taisyklės projektų, kurie vykdomi nacionalinės gynybos tikslais, atveju. Toks netaikymas, taip nustatant bendrosios taisyklės išimtį, turi būti aiškinamas siaurai. Taigi pareiga atlikti poveikio vertinimą gali būti netaikoma tik tiems projektams, kurie iš esmės vykdomi nacionalinės gynybos tikslais.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tokie projektai, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kurių pagrindinis tikslas – pertvarkyti oro uostą taip, kad jį būtų galima naudoti komerciniais tikslais, nors šis oro uostas gali būti naudojamas ir kariniais tikslais, patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

2. Pareiga atlikti poveikio vertinimą, kai kyla reikšmingo poveikio aplinkai pavojus

a) Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai (I priedas)

2019 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen“ (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Espo konvencija – Orhuso konvencija – Natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 3 dalis – „Projekto“ sąvoka – Poveikio konkrečiai teritorijai vertinimas – 6 straipsnio 4 dalis – „Imperatyvių viršesnio viešojo intereso pagrindų“ sąvoka – Laukinių paukščių apsauga – Direktyva 2009/147/EB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 2011/92/ES – 1 straipsnio 2 dalies a punktą – „Projekto“ sąvoka – 2 straipsnio 1 dalis – 4 straipsnio 1 dalis – Poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio 4 dalis – Vertinimo netaikymas – Laipsniškas branduolinės energijos naudojimo nutraukimas – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias numatyta, pirma, beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje, todėl pirminė nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta elektrinės išjungimo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo data nukeliama dešimčiai metų, ir, antra, taip pat dešimčiai metų nukelti pirminį nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytą elektros energijos pramoninės gamybos veikiančioje elektrinėje nutraukimo terminą – Poveikio aplinkai vertinimo neatlikimas“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos⁷, Teisingumo Teismas priminė, kad prieš išduodant leidimą projektams, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 2011/92 1 straipsnio 2 dalies a punktą, turi būti atliktas jų poveikio aplinkai vertinimas

⁷ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 1 dalies a punktą „„Projekto“ sąvoka“. Šis sprendimas taip pat nurodytas I antraštinės dalies 2 dalies c punkte „Atleidimas nuo pareigos atlikti poveikio vertinimą“ ir III antraštinės dalies 1 dalyje „Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2011/92“.

pagal šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalį, kai jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos.

Vis dėlto Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalyje nereikalaujama, kad bet kokiam projektui, galinčiam daryti reikšmingą poveikį aplinkai, būtų taikoma šioje direktyvoje numatyta vertinimo procedūra; pagal šią nuostatą vertinimo procedūrą reikalaujama taikyti tik tiems projektams, kurie minimi šios direktyvos 4 straipsnyje, kuriame daroma nuoroda į jos I ir II prieduose išvardytus projektus.

Iš Direktyvos 2011/92 kartu taikomų 2 straipsnio 1 dalies ir 4 straipsnio 1 dalies aišku, kad direktyvos I priede išvardyti projektai dėl savo pobūdžio gali kelti reikšmingą pavojų aplinkai ir būtina atlikti jų poveikio aplinkai vertinimą.

b) Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai (II priedas)

i. Poveikio aplinkai vertinimo poreikio nustatymas

1996 m. spalio 24 d. Sprendimas (plenarinė sesija) „Kraaijeveld ir kt.“ (C-72/95, [EU:C:1996:404](#))

„Aplinka – Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos⁸, Teisingumo Teismo taip pat buvo paprašyta išaiškinti Direktyvos 85/337 4 straipsnio 2 dalį. Pagal šią nuostatą projektai, priklausantys direktyvos II priede išvardytoms klasėms, turi būti vertinami, kai valstybės narės mano, kad to reikalauja projektų pobūdis.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad nors pagal Direktyvos 85/337 4 straipsnio 2 dalį valstybės narės gali nurodyti konkrečias projektų rūšis, kurioms vertinimas privalomas, ir nustatyti kriterijus ir (arba) ribas, būtinas norint nustatyti, kuriems projektams vertinimas privalomas, šią diskreciją riboja šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga atlikti projektų, galinčių daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos, poveikio aplinkai vertinimą.

Taigi valstybė narė, kuri nustato kriterijus ir (arba) ribas, kad iš anksto nebūtų privaloma atlikti praktiškai visų tam tikros rūšies, nurodytos II priede, projektų poveikio vertinimo, viršija diskreciją, kurią ji turi pagal direktyvos 2 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 2 dalį, išskyrus atvejį, kai, remiantis bendru įvertinimu, gali būti laikoma, kad visi projektai, kuriems daroma išimtis, negali daryti reikšmingo poveikio aplinkai.

⁸ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 1 dalies a punktą „„Projekto“ sąvoka“.

2013 m. kovo 21 d. Sprendimas „Salzburger Flughafen“ (C-244/12, [EU:C:2013:203](#))

„Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 85/337/EEB – 2 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 2 dalis – II priedui priskirtini projektai – Oro uosto infrastruktūros plėtros darbai – Nagrinėjimas atsižvelgiant į ribas arba į kriterijus – 4 straipsnio 3 dalis – Atrankos kriterijai – III priedo 2 punkto g papunktis – Tankiai apgyvendintos teritorijos“

Iš Sprendimo *Kraaijeveld ir kt.*⁹ išplaukiančios išvados dėl Direktyvos 85/337 4 straipsnio 2 dalies aiškinimo buvo patvirtintos ir išplėtos Sprendime *Salzburger Flughafen*, kuriame buvo nagrinėjamas klausimas, ar tokiam projektui, kaip šioje byloje nagrinėjamas Zalcburgo oro uosto (Austrija) infrastruktūros plėtros projektas, turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 85/337¹⁰.

Šiuo klausimu Austrijos teisės aktuose, kuriais į nacionalinę teisę buvo perkelta Direktyva 85/337, buvo numatyta, kad, išskyrus tam tikrus pakeitimus, susijusius su pakilimo ir nusileidimo takais, poveikio aplinkai vertinimas turi būti atliekamas tik dėl tų oro uostų pakeitimų, dėl kurių tikimasi mažiausiai 20 000 skrydžių per metus augimo.

Verwaltungsgerichtshof (Aukščiausiasis administracinis teismas, Austrija), nagrinėdamas Zalcburgo oro uosto operatoriaus skundą dėl kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, pagal kurį šio operatoriaus pateiktam oro uosto infrastruktūros plėtros projektui reikia atlikti poveikio aplinkai vertinimą, nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu ištirti, ar minėti Austrijos perkėlimo į nacionalinę teisę teisės aktai neprieštarauja Direktyvai 85/337.

Atsakydamas į šį klausimą teigiamai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors Direktyvos 85/337 4 straipsnio 2 dalies b punktu valstybėms narėms suteikiama diskrecija nustatyti ribas ar kriterijus, pagal kuriuos nustatoma, ar tokiam projektui, kaip nagrinėjamas, kuris priklauso šios direktyvos II priede išvardytoms rūšims, turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, Austrijos valdžios institucijos peržengė diskrecijos ribas, nes dėl nustatytos ribos – ne mažiau kaip 20 000 skrydžių per metus – praktiškai niekada nebus atliekamas mažo ar vidutinio dydžio oro uostų infrastruktūros pakeitimų poveikio aplinkai vertinimas, nors visiškai negalima atmesti galimybės, kad tokie darbai darys reikšmingą poveikį aplinkai.

Be to, nustatant tokias ribas, kuriomis remiantis būtų nuspręsta dėl būtinybės atlikti tokių projektų, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėje byloje, poveikio aplinkai vertinimą, direktyvą perkeliančiuose Austrijos teisės aktuose, nepaisant Direktyvos 85/337 4 straipsnio 3 dalyje valstybėms narėms nustatytos pareigos, atsižvelgiama tik į kiekybinį projekto pasekmių vertinimą, tačiau neatsižvelgiama į kitus šios direktyvos III priede nurodytus atrankos kriterijus, be kita ko, į šio priedo 2 punkto g papunktyje įtvirtintą kriterijų, t. y. su projektu susijusios teritorijos apgyvendinimo tankumą.

⁹ 1996 m. spalio 24 d. Sprendimas *Kraaijeveld ir kt.* (C-72/95, [EU:C:1996:404](#)).

¹⁰ Iš dalies pakeistą 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB (OL L 73, 1997, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 151).

ii. Sprendimo neatlikti projekto vertinimo motyvai

2009 m. balandžio 30 d. Sprendimas „Mellor“ (C-75/08, [EU:C:2009:279](#))

„Direktyva 85/337/EEB – Projektų poveikio aplinkai vertinimas – Pareiga informuoti visuomenę apie sprendimo neatlikti projekto vertinimo motyvus“

Gavęs *Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)* (Anglijos ir Velso apeliacinis teismas (Civilinių bylų skyrius), Jungtinė Karalystė) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas paaiškino, kaip turi būti motyvuojamas kompetentingos administracinės institucijos sprendimas neatlikti projekto, nurodyto Direktyvos 85/337 II priede, poveikio aplinkai vertinimo.

2006 m. spalio mėn. *Partnerships in Care* pateikė prašymą dėl leidimo sklype, esančiame kaimo vietovėje išskirtinio kraštovaizdžio zonoje „Nidderdale“ (*Nidderdale Area of Outstanding Natural Beauty*), statyti vidutinio saugumo ligoninę.

2006 m. gruodžio 4 d. raštu *Secretary of State for Communities and Local Government* (Bendrijų ir vietos valdžios valstybės sekretorius, toliau – Valstybės sekretorius) paskelbė sprendimą, pagal kurį poveikio aplinkai vertinimas nėra būtinas. Šį sprendimą jis motyvavo tuo, kad aptariamas projektas buvo „II priedo rūšies projektas“, kuris dėl tokių veiksmų, kaip jo pobūdis, mastas ar vieta, nedaro reikšmingo poveikio aplinkai. Jis nenurodė jokių konkretesnių motyvų.

Ch. Mellor pateikė skundą dėl šio Valstybės sekretoriaus sprendimo; *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius, Jungtinė Karalystė) skundą atmetė. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, į kurį buvo kreiptasi apeliacine tvarka, nusprendė pateikti prejudicinius klausimus siekdamas išsiaiškinti, ar sprendimas neatlikti poveikio aplinkai vertinimo pagal Direktyvą 85/337¹¹ turi būti motyvuotas ir, jei taip, tai kaip.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 85/337 4 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame nereikalaujama, jog pačiame sprendime, kuriame padaryta išvada, kad nereikia įvertinti į minėtos direktyvos II priedą patenkančio projekto poveikio aplinkai, būtų nurodyti motyvai, dėl kurių kompetentinga institucija nusprendė, jog tokio vertinimo nereikia. Tačiau tuo atveju, kai suinteresuotasis asmuo to prašo, kompetentinga administracinė institucija turi pareigą jį informuoti apie motyvus, dėl kurių šis sprendimas buvo priimtas, arba, atsakydama į pateiktą prašymą, pateikti reikšmingą informaciją ir dokumentus. Šis vėlesnis informavimas gali būti ne tik aiškus

¹¹ Iš dalies pakeistą 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatančią visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas ir iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/337/EEB ir 96/61/EB dėl visuomenės dalyvavimo ir teisės kreiptis į teismus (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

motyvų išdėstymas, bet taip pat reikšmingos informacijos ir dokumentų perdavimas atsakant į pateiktą prašymą.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tuo atveju, kai valstybės narės sprendime nevertinti į Direktyvos 85/337 II priedą patenkančio projekto poveikio aplinkai pagal minėtos direktyvos 5–10 straipsnius yra nurodyti ji pagrindžiantys motyvai, minėtas sprendimas yra pakankamai motyvuotas, kai jame pateikti motyvai kartu su įrodymais, apie kuriuos suinteresuotieji asmenys jau buvo informuoti ir kurie gali būti papildyti reikiama papildoma informacija, kurią kompetentinga nacionalinė institucija privalo suinteresuotiesiems asmenims pateikti pastarųjų prašymu, leidžia minėtiems asmenims įvertinti galimybę apskųsti šį sprendimą.

c) Atleidimo nuo pareigos atlikti poveikio vertinimą atvejai

2019 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen“ (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Espo konvencija – Orhuso konvencija – Natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 3 dalis – „Projekto“ sąvoka – Poveikio konkrečiai teritorijai vertinimas – 6 straipsnio 4 dalis – „Imperatyvių viršesnio viešojo intereso pagrindų“ sąvoka – Laukinių paukščių apsauga – Direktyva 2009/147/EB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 2011/92/ES – 1 straipsnio 2 dalies a punktas – „Projekto“ sąvoka – 2 straipsnio 1 dalis – 4 straipsnio 1 dalis – Poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio 4 dalis – Vertinimo netaikymas – Laipsniškas branduolinės energijos naudojimo nutraukimas – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias numatyta, pirma, beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje, todėl pirminė nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta jėgainės išjungimo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo data nukeliama dešimčiai metų, ir, antra, taip pat dešimčiai metų nukelti pirminį nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytą elektros energijos pramoninės gamybos veikiančioje jėgainėje nutraukimo terminą – Poveikio aplinkai vertinimo neatlikimas“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos¹², Teisingumo Teismas taip pat išaiškino Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 4 dalį, pagal kurią išimtiniais atvejais valstybėms narėms leidžiama visiškai ar iš dalies netaikyti šioje direktyvoje numatytų nuostatų konkrečiam projektui.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal šią nuostatą valstybei narei leidžiama pagal Direktyvą 2011/92 netaikyti projektui, susijusiam su elektros energijos

¹² Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 1 dalies a punktą „„Projekto“ sąvoka“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 2 dalies a punkte „Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai“ (I priedas) ir III antraštinės dalies 1 dalyje „Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2011/92“.

pramoninės gamybos atominėje elektrinėje pratęsimu, poveikio aplinkai vertinimo, siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo šalyje saugumą, tik jeigu ji visų pirma įrodo, kad grėsmė tokio tiekimo saugumui yra pagrįstai tikėtina ir kad atitinkamas projektas yra toks skubus, kad galima pateisinti tokio vertinimo neatlikimą. Vis dėlto tokia galimybė taikyti išimtį nedaro poveikio pareigai atlikti poveikio aplinkai vertinimą projektams, kurie, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, daro tarpvalstybinį poveikį.

3. Poveikio vertinimo apimtis

2013 m. kovo 14 d. Sprendimas „Leth“ (C-420/11, [EU:C:2013:166](#))

„Aplinka – Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Tokio projekto patvirtinimas neatlikus tinkamo poveikio aplinkai vertinimo – Šio vertinimo tikslai – Sąlygos, kurioms esant egzistuoja teisė į žalos atlyginimą – Asmenų apsaugos nuo turtinės žalos įtraukimas [arba neįtraukimas]“

Atsakydamas į *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas paaiškino, kokia yra poveikio vertinimo pagal Direktyvą 85/337¹³ apimtis, kai atitinkamas projektas taip pat sukelia neįprastų nepatogumų kaimynams.

J. Leth, ieškovė pagrindinėje byloje, yra gyvenamojo namo, esančio Vienos Švechato oro uosto apsaugos zonoje, savininkė. Galiojant įvairioms Direktyvos 85/337 redakcijoms, šiame oro uoste buvo vykdomi įvairūs plėtros darbai, tačiau jų poveikio aplinkai vertinimas pagal šią direktyvą nebuvo atliktas.

J. Leth Austrijos teismuose iš Austrijos valstybės ir *Land Niederösterreich* (Žemutinės Austrijos federalinė žemė) reikalavo atlyginti žalą, kurią patyrė dėl to, kad jos nuosavybės vertė smuko dėl oro uosto keliamo triukšmo; savo reikalavimą ji grindė tuo, kad pagal Direktyvą 85/337 turėjo būti atliktas plėtros projektų poveikio aplinkai vertinimas.

Šią bylą nagrinėjęs *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) visų pirma norėjo sužinoti, ar Direktyvos 85/337 3 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad šiame straipsnyje numatytas poveikio aplinkai vertinimas apima atitinkamo projekto poveikio materialinio turto vertei vertinimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvos 85/337 3 straipsnį būtina įvertinti tiesioginį ir netiesioginį projekto poveikį, be kita ko, žmonėms ir materialinėms vertybėms, o pagal šio straipsnio ketvirtą įtrauką – ir šių dviejų veiksnių

¹³ Su pakeitimais, padarytais 1997 m. kovo 3 d. Tarybos direktyva 97/11/EB (OL L 73, 1997, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 151) ir 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

sąveikai. Todėl pirmiausia būtina įvertinti projekto poveikį žmonių naudojimuisi materialinėmis vertybėmis.

Darytina išvada, kad vertinant projektus, kaip antai nagrinėjamus pagrindinėje byloje, kurie gali sukelti didesnę orlaivių keliamą triukšmą, būtina įvertinti šio triukšmo poveikį žmonių naudojimuisi pastatais. Vis dėlto iš minėto 3 straipsnio formuluotės negalima daryti išvados, kad atliekant poveikio aplinkai vertinimą turi būti atsižvelgiama ir į materialinių vertybių vertę, be to, tai neatitinka Direktyvos 85/337 tikslo.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šios direktyvos 3 straipsnyje numatytas poveikio aplinkai vertinimas turi nustatyti, aprašyti ir įvertinti tiesioginį ir netiesioginį triukšmo poveikį žmogui, kai naudojamas nekilnojamojo turtu, kurį paveikė toks projektas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje. Vis dėlto šis vertinimas neapima tokio projekto poveikio materialinio turto vertei.

2022 m. vasario 24 d. Sprendimas „Namur-Est Environnement“ (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))¹⁴

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių apsauga – Direktyvos 2011/92/ES 2 straipsnyje nurodytos poveikio aplinkai vertinimo ir leidimo dėl planuojamos ūkinės veiklos procedūros ir nacionalinės procedūros, leidžiančios nukrypti nuo Direktyvoje 92/43/EEB numatytų rūšių apsaugos priemonių, ryšys – Sąvoka „leidimas dėl planuojamos ūkinės veiklos“ – Sudėtingas sprendimų priėmimo procesas – Pareiga įvertinti – Materialinė taikymo sritis – Procedūros stadija, per kurią turi būti garantuojamas visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus“

Conseil d'État (Valstybės Taryba, Belgija) pateikęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas išaiškino poveikio vertinimo pagal Direktyvą 2011/92 apimtį, kai pagal atitinkamą projektą projekto vykdytojui reikia gauti leidimą nukrypti nuo Direktyvoje 92/43 numatytų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių.

2008 m. lapkričio 4 d. bendrovė *Sagrex SA* kompetentingai Valonijos regiono institucijai pateikė prašymą išduoti vieną leidimą vėl pradėti eksploatuoti didesnę kaip 50 ha ploto karjerą, esantį Bossimé (Belgija) teritorijoje, ir pastatyti įrenginius bei atlikti su jų pastatymu susijusius darbus, be kita ko, Maso pakrantėje.

2010 m. rugsėjo 1 d. ši institucija paprašė *Sagrex* pateikti jai pagrindinėje byloje aptariamo projekto pakeitimo planus ir papildomą projekto poveikio aplinkai vertinimą.

2016 m. balandžio 15 d. *Sagrex* Valonijos regiono gamtos ir miškų departamento generaliniam inspektoriui pateikė prašymą leisti nukrypti nuo Belgijos teisės aktuose, perkeliančiuose Direktyvą 92/43, numatytų gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių,

¹⁴ Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 4 dalies b punkte „Procedūrinių sąlygų, kuriomis atliekamas poveikio vertinimas, nustatymas“ ir I antraštinės dalies 5 dalies a punkto ii papunktyje „Visuomenės dalyvavimas daugiapakopiam sprendimų priėmimo procese“.

kiek tai susiję su šiuo projektu. 2016 m. birželio 27 d. sprendimu taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą generalinis inspektorius patenkino šį prašymą su sąlyga, kad *Sagrex* įgyvendins tam tikras poveikio mažinimo priemones.

Praėjus trimis mėnesiams, *Sagrex* kompetentingai Valonijos regiono institucijai pateikė pakeitimų planus ir šio projekto papildomą vertinimą, kuriuos jos buvo paprašyta pateikti 2010 m. rugsėjo 1 d. 2017 m. rugsėjo 25 d. įsakymu Valonijos regiono aplinkos apsaugos ir teritorijų planavimo ministras atsisakė išduoti *Sagrex* prašomą vieną leidimą.

Tuo tarpu asociacija *Namur-Est Environnement* pateikė Valstybės Tarybai prašymą panaikinti 2016 m. birželio 27 d. generalinio inspektoriaus sprendimą taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą. Grįsdama savo skundą, asociacija visų pirma teigė, kad šis sprendimas taikyti nukrypti leidžiančią nuostatą taikytinas leidimui dėl projekto pagal Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalį, todėl prieš tai turėjo būti atliktas poveikio aplinkai vertinimas ir šiuo klausimu pasikonsultuota su visuomene, tačiau to nebuvo padaryta.

Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su keliais prejudiciniais klausimais, visų pirma susijusiais su pareiga atlikti Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalyje numatytų projektų, galinčių daryti reikšmingą poveikį aplinkai, vertinimą ir gauti jiems leidimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš visų Direktyvos 2011/92 nuostatų matyti, jog sprendimas leisti vykdyti projektus, galinčius daryti reikšmingą poveikį aplinkai, turi būti priimtas pasibaigus visai šių projektų vertinimo procedūrai. Šio sprendimų priėmimo proceso, kuris baigiasi leidimo dėl projekto išdavimu, metu kompetentinga institucija turi visapusiškai atsižvelgti į galimą projektų, kuriems taikoma Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta dviguba pareiga – atlikti vertinimą ir gauti leidimą dėl jo, – poveikį aplinkai.

Tuo remiantis darytina išvada, kad konkrečiu atveju, kai projektui, kuriam taikoma ši dviguba pareiga – atlikti vertinimą ir gauti leidimą dėl jo, – įgyvendinti būtina, kad užsakovas pateiktų prašymą ir jam būtų leista nukrypti nuo gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos priemonių, numatytų nacionalinės teisės nuostatose, kuriomis perkeliama Direktyva 92/43, ir dėl to šis projektas gali daryti poveikį šioms rūšims, jį vertinant turi būti atsižvelgiama būtent į tokį poveikį.

4. Daugiapakopės leidimų išdavimo procedūros

a) Laiko momentas, iki kurio turi būti atliktas poveikio vertinimas

2004 m. sausio 7 d. Sprendimas „Wells“ (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))¹⁵

„Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Nacionalinė priemonė, kuria leidžiama eksploatuoti kasyklą, neatlikus poveikio aplinkai vertinimo – Direktyvų tiesioginis veikimas – Vadinamoji „trikampio“ situacija“

Sprendime *Wells* Teisingumo Teismas visų pirma paaiškino, kada turi būti atliekamas poveikio vertinimas pagal Direktyvą 85/337, kai leidimo išdavimo procedūra vyksta keliais etapais.

High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Karalienės suolo skyrius (Administracinis teismas), Jungtinė Karalystė) kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą sprendžiant D. Wells ir Jungtinės Karalystės valdžios institucijų ginčą dėl *Conygar Quarry*, netoli jos gyvenamojo namo esančio statybinių medžiagų gavybos karjero, veiklos atnaujinimo.

Šis karjeras, dėl kurio 1947 m. buvo išduotas eksploatacijos leidimas, jau kelerius metus nebuvo eksploatuojamas, kai 1984 m. D. Wells nusipirko savo namą. Vis dėlto, karjero savininkų prašymu *Mineral Planning Authority* (už naudingųjų iškasenų planavimą atsakinga institucija, toliau – MPA) 1992 m. rugpjūčio 24 d. sprendimu įregistravo anksčiau išduotą leidimą eksploatuoti karjerą, kartu paskelbdama, kad bet kokia eksploatacija gali būti teisėtai vykdoma tik pateikus prašymą nustatyti naujas sąlygas ir su sąlyga, kad toks prašymas bus galutinai patenkintas.

Kai karjero savininkai kreipėsi į MPA su prašymu nustatyti naujas eksploatacijos sąlygas, MPA 1994 m. gruodžio 22 d. sprendimu nustatė griežtesnes sąlygas, nei tos, kurias siūlė savininkai. Tuomet pastarieji pasinaudojo teise pateikti skundą *Secretary of State for Transport, Local Government and the Regions* (transporto valstybės sekretorius, vietos valdžia ir regionai, toliau – valstybės sekretorius).

1997 m. birželio 25 d. sprendimu valstybės sekretorius nustatė 54 eksploatacijos sąlygas, tam tikrus punktus palikdamas įvertinti MPA. Šiems punkтам MPA pritarė 1999 m. liepos 8 d. sprendimu.

Nei valstybės sekretorius, nei MPA nesvarstė, ar pagal Direktyvą 85/337 reikia atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

¹⁵ Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 6 dalies a punkte „Vertikalus tiesioginis direktyvų poveikis ir neigiamas savaiminis poveikis trečiųjų asmenų teisėms“.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, D. Wells paprašė valstybės sekretoriaus imtis tinkamų veiksmų, t. y. panaikinti arba pakeisti eksploatacijos leidimą, kad būtų ištaisytas poveikio aplinkai vertinimo, kuris reikalingas vykdant leidimo išdavimo procedūrą, nebuvimas. Kadangi į jos prašymą nebuvo atsakyta, ji kreipėsi į *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas)), Karalienės suolo skyrius (Administracinis teismas), Jungtinė Karalystė), kuris pateikė Teisingumo Teismui keletą prejudicinių klausimų.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas visų pirma paaiškino, kada poveikio aplinkai vertinimas turi būti atliekamas vykdant daugiapakopę leidimų išdavimo procedūrą, kaip nagrinėjamą šioje byloje.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalį poveikio aplinkai vertinimas turi būti atliktas „prieš duodant sutikimą [išduodant leidimą]“. Direktyvos pirmoje konstatuojamojoje dalyje taip pat nurodyta, kad priimdama sprendimus kompetentinga institucija į atitinkamo projekto poveikį aplinkai atsižvelgia „kiek įmanoma ankstesnėje <...> stadijoje“.

Jei nacionalinėje teisėje numatyta, kad leidimo išdavimo procedūra vyksta keliais etapais, kai vienas iš šių etapų yra pagrindinis sprendimas, o kitas – vykdymo sprendimas, kuris negali viršyti pagrindiniame sprendime nustatytų parametrų, galimas šio projekto poveikis aplinkai turi būti nustatytas ir įvertintas per su pagrindiniu sprendimu susijusią procedūrą. Tik tuo atveju, jei šis poveikis gali būti nustatytas tik per procedūrą, susijusią su vykdymo sprendimu, vertinimas turėtų būti atliekamas vykdant šią procedūrą.

b) Procedūrinių sąlygų, kuriomis atliekamas poveikio vertinimas, nustatymas

2022 m. vasario 24 d. Sprendimas „*Namur-Est Environnement*“ (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių apsauga – Direktyvos 2011/92/ES 2 straipsnyje nurodytos poveikio aplinkai vertinimo ir leidimo dėl planuojamos ūkinės veiklos procedūros ir nacionalinės procedūros, leidžiančios nukrypti nuo Direktyvoje 92/43/EEB numatytų rūšių apsaugos priemonių, ryšys – Sąvoka „Leidimas dėl planuojamos ūkinės veiklos“ – Sudėtingas sprendimų priėmimo procesas – Pareiga įvertinti – Materialinė taikymo sritis – Procedūros stadija, per kurią turi būti garantuojamas visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos¹⁶, Teisingumo Teismas taip pat išdėstė savo poziciją dėl valstybių narių diskrecijos nustatyti procedūrines

¹⁶ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 3 dalį „Poveikio vertinimo apimtis“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 5 dalies a punkto ii papunktyje „Visuomenės dalyvavimas daugiapakopiame sprendimų priėmimo procese“.

sąlygas, kuriomis atliekamas poveikio aplinkai vertinimas pagal Direktyvą 2011/92, kai sprendimo priėmimo procesas vykdomas keliais etapais.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 2011/92 2 straipsnio 2 dalyje aiškiai numatyta, jog poveikio aplinkai vertinimas gali būti įtrauktas į esamas nacionalines leidimų išdavimo procedūras. Tai reiškia, kad šis vertinimas nebūtinai turi būti atliekamas per specialiai šiam tikslui sukurtą procedūrą, be to, jis nebūtinai turi būti atliekamas per vieną procedūrą.

Nors valstybės narės turi diskreciją, leidžiančią joms nustatyti procedūrines sąlygas, kuriomis atliekamas toks vertinimas, ir paskirstyti įvairią su šiuo vertinimu susijusią kompetenciją tarp kelių valdžios institucijų, be kita ko, kiekvienai iš jų suteikiant kompetenciją priimti sprendimus šioje srityje, naudojimasis šia diskrecija turi atitikti Direktyvoje 2011/92 nustatytus reikalavimus ir užtikrinti visišką jų siekiamų tikslų laikymąsi. Taigi projekto poveikio aplinkai vertinimas bet kuriuo atveju turi būti visapusiškas ir atliktas prieš priimant sprendimą dėl leidimo dėl šio projekto.

Atsižvelgdamas į pagrindinės bylos ypatumus Teisingumo Teismas, be to, nurodė, kad tuo atveju, kai valstybė narė suteikia teisę kitai institucijai nei ta, kuriai ji suteikia įgaliojimus išduoti leidimą dėl šio projekto, įvertinti projekto poveikio aplinkai dalį ir po šio dalinio vertinimo priimti sprendimą, šis sprendimas būtinai turi būti priimtas prieš išduodant leidimą dėl minėto projekto. Be to, nei dalinis vertinimas, nei išankstinis sprendimas negali daryti įtakos, pirma, bendram vertinimui, kurį bet kuriuo atveju turi atlikti leidimus projektams išduodanti institucija, ir, antra, sprendimui, priimamam atlikus šį bendrą vertinimą.

5. Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus ir teisė kreiptis į teismą

a) Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus

i. Visuomenės informavimo tvarka

2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimas „Flausch ir kt.“ (C-280/18, [EU:C:2019:928](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus ir galimybė kreiptis į teismus – Skundo senaties terminų skaičiavimo pradžia“

Atsakydamas į *Symvoulio tis Epikrateias* (Valstybės Taryba, Graikija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas pateikė išaiškinimą dėl visuomenės informavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus aplinkosaugos srityje tvarkos pagal Direktyvą 2011/92.

Pagrindinė byla buvo susijusi su turistinio komplekso statybos Ijo saloje (Graikija) projektu. Pagal nacionalinės teisės aktus kvietimas visiems suinteresuotiesiems asmenims dalyvauti šio projekto poveikio aplinkai vertinimo procedūroje buvo paskelbtas Syros salos (Kikladų salynas, Graikija) vietiniame laikraštyje ir šios salos, nuo Ijo salos nutolusios 55 jūrmyles ir neturinčios kasdienio ryšio su ja, Egėjo jūros pietų administracinio regiono administracijos patalpose.

Po metų aplinkos, energetikos ir turizmo ministrai priėmė sprendimą, kuriuo patvirtino turistinio komplekso statybos projektą. Šis sprendimas buvo paskelbtas vyriausybės portale *Diavgeia* ir Aplinkos ministerijos interneto svetainėje.

Praėjus daugiau nei 18 mėnesių nuo jo priėmimo keli nekilnojamojo turto savininkai Ijo saloje ir trys aplinkos apsaugos asociacijos pateikė skundą dėl šio patvirtinimo sprendimo panaikinimo. Jie tvirtino, kad apie jį sužinojo tik tada, kai buvo pradėti teritorijos pertvarkos darbai.

Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad pagal nacionalinės teisės aktus, kuriais į nacionalinę teisę perkeliama Direktyva 2011/92, kol nėra įdiegtas elektroninis aplinkos apsaugos registras, šioje direktyvoje reikalaujama visuomenės dalyvavimo procedūra pradedama atitinkamos regiono administracijos patalpose išskabinant skelbimą ir vietiniame laikraštyje paskelbiant pranešimą su informacija apie projektą, taip pat kvietimą suinteresuotiesiems asmenims susipažinti su poveikio aplinkai vertinimu ir pareikšti dėl jo savo nuomonę.

Be to, Graikijos teisės aktuose taip pat numatytas 60 dienų terminas, per kurį galima pateikti skundą dėl tokių sprendimų, kaip tas, kuriuo leista statyti turistinį kompleksą Ijo saloje, panaikinimo; šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo paskelbimo internete dienos.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar visuomenės dalyvavimo procedūra, vykusi prieš priimant ginčijamą sprendimą, atitinka Direktyvos 2011/92 reikalavimus ir ar terminas šiam sprendimui apskūsti gali būti skaičiuojamas nuo jo paskelbimo interneto svetainėje dienos.

Savo sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Direktyva 2011/92 valstybėms narėms paliekama teisė nustatyti konkrečią visuomenės informavimo ir jos dalyvavimo priimant sprendimus aplinkos apsaugos srityje tvarką, tačiau su sąlyga, kad ji nebūtų mažiau palanki nei ta, kuri taikoma panašioms vidaus situacijoms (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jos naudojimasis Sąjungos teisės sistemoje nustatytomis teisėmis netaptų praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas).

Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas priminė, kad kompetentingos institucijos turi užtikrinti, kad naudojamos informavimo priemonės galėtų būti pagrįstai laikomos tinkamomis pasiekti suinteresuotosios visuomenės narius tam, kad jiems būtų

suteikta tinkama galimybė būti informuotiems apie planuojamą ūkinę veiklą, sprendimų priėmimo procesą ir jų galimybes dalyvauti ankstyvame procedūros etape.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad skelbimo pakabinimas regiono administracijos būstinės, esančios Syro saloje, patalpose, net jei kartu įdėtas ir skelbimas į šios salos vietinį laikraštį, tinkamai neprisidėjo prie visuomenės, suinteresuotos nekilnojamojo turto projektu, kurio įgyvendinimas numatytas už 55 jūrmylių esančioje kitoje saloje, informavimo.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sąlygos susipažinti su dalyvavimo procedūros dokumentais turi būti tokios, kad suinteresuotoji visuomenė galėtų veiksmingai pasinaudoti teisėmis, o tai reiškia, kad turi būti lengva prieiti prie minėtos bylos medžiagos. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar pagrindinėje byloje buvo laikytasi tokių reikalavimų, visų pirma atsižvelgdamas į pastangas, kurias suinteresuotoji visuomenė turi įdėti, kad įveiktų atstumą tarp Ijo ir Syro salų, taip pat į tai, kokias galimybes turėjo kompetentingos institucijos, kad, imdamosi proporcingų priemonių, sudarytų sąlygas susipažinti su bylos medžiaga Ijo saloje.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvai 2011/92 prieštarauja nacionalinis teisinis reglamentavimas, pagal kurį suinteresuotosios visuomenės nariams taikomas terminas skundai pateikti yra skaičiuojamas nuo paskelbimo internete apie leidimą vykdyti projektą, kai jie neturėjo išankstinės tinkamos galimybės sužinoti apie leidimo išdavimo procedūrą, kaip to reikalaujama šioje direktyvoje.

ii. Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus daugiapakopiame sprendimų priėmimo procese

2022 m. vasario 24 d. Sprendimas „Namur-Est Environnement“ (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 92/43/EEB – Natūralių buveinių apsauga – Direktyvos 2011/92/ES 2 straipsnyje nurodytos poveikio aplinkai vertinimo ir leidimo dėl planuojamos ūkinės veiklos procedūros ir nacionalinės procedūros, leidžiančios nukrypti nuo Direktyvoje 92/43/EEB numatytų rūšių apsaugos priemonių, ryšys – Sąvoka „Leidimas dėl planuojamos ūkinės veiklos“ – Sudėtingas sprendimų priėmimo procesas – Pareiga įvertinti – Materialinė taikymo sritis – Procedūros stadija, per kurią turi būti garantuojamas visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus“

Šioje byloje, kurios faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos¹⁷, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausė Teisingumo Teismo dėl visuomenės dalyvavimo pagal Direktyvą 2011/92 sudėtingame sprendimų priėmimo procese, kuriam būdinga tai, kad atitinkama institucija per išankstinį arba tarpinį tokio sprendimo priėmimo proceso etapą turi įvertinti tik dalį atitinkamo projekto poveikio aplinkai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvos 2011/92 6 ir 8 straipsnius valstybės narės įpareigojamos imtis būtinų priemonių, kad per vertinimo ir leidimo dėl projektų, kuriems taikoma Direktyva 2011/92, procedūrą būtų užtikrintas visus reikalavimus atitinkantis visuomenės dalyvavimas. Pagal šiuos straipsnius reikalaujama, kad visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus vyktų ankstyvame etape, kad jis būtų veiksmingas ir kad kompetentinga institucija, spręsdama, ar išduoti leidimą dėl atitinkamo projekto, atsižvelgtų į šio dalyvavimo rezultatus.

Šiuos įvairius reikalavimus gali būti sunkiau suderinti per sudėtingą sprendimų priėmimo procesą, visų pirma tuo atveju, kai atitinkama institucija per išankstinį arba tarpinį etapą turi įvertinti tik dalį atitinkamo projekto poveikio aplinkai.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiu atveju ankstyvo visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus reikalavimas turi būti aiškinamas ir taikomas taip, kad atitiktų nemažiau svarbų reikalavimą suteikti jai galimybę naudingai dalyvauti šiame procese.

Iš to matyti, kad, esant tokiam sudėtingam sprendimų priėmimo procesui, kokį apibūdino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Direktyvos 2011/92 6 straipsnyje numatytas ankstyvo visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus reikalavimas nereiškia, kad visuomenė turi dalyvauti prieš priimant išankstinį sprendimą dėl atitinkamo projekto poveikio aplinkai dalies, jeigu užtikrinama, kad toks dalyvavimas vykstant procedūrai bus veiksmingai užtikrinamas. Šis veiksmingumo reikalavimas reiškia, pirma, kad visuomenės dalyvavimas turi įvykti prieš kompetentingai institucijai priimant sprendimą dėl leidimo dėl šio projekto, antra, kad visuomenei bus suteikta galimybė naudingai ir išsamiai pareikšti nuomonę dėl bendro minėto projekto poveikio aplinkai ir, trečia, kad kompetentinga institucija, išduodama leidimą dėl tokio projekto, galės visiškai atsižvelgti į minėtą dalyvavimą.

¹⁷ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 3 dalį „Poveikio vertinimo apimtis“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 4 dalies b punkte „Procedūrinių sąlygų, kuriomis atliekamas poveikio vertinimas, nustatymas“.

b) Teisė kreiptis į teismus

i. Valstybės narės tenkančios pareigos

2015 m. spalio 15 d. Sprendimo „Komisija / Vokietija“ (C-137/14, [EU:C:2015:683](#))

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – 11 straipsnis – Direktyva 2010/75/ES – Pramoniniai išmetamieji teršalai (integruota taršos prevencija ir kontrolė) – 25 straipsnis – Teisė kreiptis į teismus – Direktyvos neatitinkančios nacionalinės proceso teisės normos“

2014 m. Europos Komisija pareiškė ieškinį Vokietijai dėl to, kad ši neįvykdė įsipareigojimų, be kita ko, pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnį¹⁸.

Pagal šios nuostatos pirmą pastraipą valstybės narės užtikrina, jog pagal jų atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotosios visuomenės nariai, turintys pakankamą interesą arba pareikšdami apie teisės pažeidimą, jei valstybės narės administracinio proceso teisė reikalauja to kaip išankstinės sąlygos, turėtų teisę pateikti skundą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems taikomos Direktyvos 2011/92 nuostatos, susijusios su visuomenės dalyvavimu, materialinį ar procesinį teisėtumą.

Komisija, be kita ko, tvirtino, kad Vokietija neįvykdė įsipareigojimų pagal šią nuostatą, nes apribojo:

- 1) situacijas, kuriose dėl procedūrinių pažeidimų galima reikalauti panaikinti Direktyvoje 2011/92 nurodytą administracinį sprendimą, ir
- 2) teisę pateikti skundą ir teisminės kontrolės apimtį prieštaravimais, kurie buvo pateikti vykstant administracinei procedūrai.

Tenkindamas šiuos reikalavimus Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2011/92 11 straipsnį draudžiama, kad valstybės narės šiam straipsniui perkelti priimtas teisės nuostatas taikytų tik tais atvejais, kai sprendimo teisėtumas ginčijamas dėl neatlikto aplinkosauginio vertinimo, ir jų netaikytų tuo atveju, kai toks vertinimas buvo atliktas, tačiau jį atliekant padaryta procedūrinių pažeidimų.

Be to, Vokietija taip pat neįvykdė savo įsipareigojimų pagal šį straipsnį, aprihodama sprendimų panaikinimą dėl procedūrinių pažeidimų tik tais atvejais, kai neatliktas poveikio aplinkai vertinimas arba pirminis tyrimas ir kai pareiškėjas įrodo, kad procedūriniai pažeidimai priežastiniu ryšiu susiję su priimto sprendimo turiniu. Iš tiesų dėl tokio apribojimo tampa pernelyg sudėtinga naudotis minėtos Direktyvos 2011/92

¹⁸ Šiame ieškinyje dėl įsipareigojimų neįvykdymo Komisija taip pat nurodė, kad buvo pažeistas 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) (OL L 334, 2010, p. 17) 25 straipsnis.

11 straipsnyje įtvirtinta teisė pateikti skundą, ir jis prieštarauja šios direktyvos tikslui suteikti suinteresuotosios visuomenės nariams plačias galimybes kreiptis į teismus.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2011/92 11 straipsnis draudžia pagal nacionalinę nuostatą apriboti teisę pateikti skundą ir teisminės kontrolės apimtį prieštaravimais, kurie jau buvo per nustatytą terminą pateikti vykstant administracinei procedūrai, po kurios priimtas ginčijamas sprendimas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nors Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 4 dalyje neatmetama galimybė, kad prieš paduodant skundą teisme teikiamas skundas administracinei institucijai, ir neužkertamas kelias nacionalinėje teisėje numatyti, kad pareiškėjas privalo išnaudoti visas administracines teisių gynimo priemones prieš pateikdamas skundą teisme, pagal šias Sąjungos teisės nuostatas neleidžiama apriboti pagrindų, kuriais toks pareiškėjas gali remtis grįsdamas skundą teisme.

Be to, toks pareiškėjui nustatytas ribojimas, susijęs su pagrindais, kuriuos jis gali pateikti teismui, nagrinėjančiam dėl jo priimto administracinio sprendimo teisėtumą, negali būti pateisinamas argumentais, grindžiamais teisinio saugumo principo paisymu. Iš tiesų niekur nenustatyta, kad išsami teisminė kontrolė, susijusi su tokio sprendimo pagrįstumu, gali pažeisti šį principą.

Be to, dėl administracinių procedūrų veiksmingumo Teisingumo Teismas nurodė, kad nors pagrindo pateikimas pirmą kartą per procesą teisme tam tikrais atvejais gali kliudyti sklandžiai šio proceso eigai, Direktyvos 2011/92 11 straipsnio tikslas yra ne tik užtikrinti asmeniui kuo didesnes galimybes pasinaudoti teismine kontrole, bet ir leisti, kad ši ginčijamo sprendimo teisėtumo – tiek turinio, tiek procedūrinio aspektu – kontrolė būtų atliekama išsamiai.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas vis dėlto gali numatyti specialias procesines taisykles, kaip antai taisyklę dėl piktnaudžiaujant ar nesąžiningai pateikto argumento nepriimtino, kuriomis sukuriama mechanizmai, tinkami teismo proceso veiksmingumui užtikrinti.

ii. Fizinį asmenų pareikštų ieškinių priimtumas

2015 m. balandžio 16 d. Sprendimas „Gruber“ (C-570/13, [EU:C:2015:231](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2011/92/ES – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Prekybos centro statyba – Administracinio sprendimo neatlikti poveikio vertinimo privalomumas – Visuomenės nedalyvavimas“

Teisingumo Teismas, gavęs *Verwaltungsgerichtshof* (Administracinis teismas, Austrija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, konstatavo, kad Direktyva 2011/92 draudžia

nacionalinės teisės normas, pagal kurias kaimynai, kuriems prekybos centro statybos ir eksploatavimo projektas daro poveikį, negali nei apskųsti sprendimo, kad šio projekto poveikio aplinkai vertinimas nėra reikalingas, nei prieštarauti išduotam leidimui dėl tokio projekto teigdami, kad toks vertinimas turėjo būti atliktas.

2012 m. vasario mėn. *Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten* (Karintijos nepriklausomas administracinis senatas) išdavė leidimą statyti ir eksploatuoti prekybos centrą Klagenfurte prie Verto ežero (Austrija) žemės sklype, esančiame K. Gruber priklausančio žemės sklypo kaimynystėje. Pagal 2010 m. liepos 21 d. Karintijos federalinės žemės vyriausybės sprendimą prieš išduodant šį leidimą nebuvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas.

K. Gruber kreipėsi į *Verwaltungsgerichtshof* (Aukščiausiasis administracinį teismas), prašydama panaikinti sprendimą dėl leidimo, be kita ko, remdamasi tuo, kad leidimas turėjo būti išduotas su sąlyga, kad bus atliktas poveikio aplinkai vertinimas. Grįsdama skundą ji nurodė, kad Karintijos federalinės žemės vyriausybės sprendimas, pagal kurį dėl nagrinėjamo projekto nereikėjo atlikti poveikio aplinkai vertinimo, yra neteisėtas.

Šiuo klausimu *Verwaltungsgerichtshof* (Aukščiausiasis administracinis teismas) nurodė, kad pagal Austrijos teisės aktus kaimynai, kaip antai K. Gruber, neturi nei teisės tiesiogiai apskųsti sprendimo, kad atitinkamo statybos ir eksploatavimo projekto poveikio aplinkai vertinimas nėra reikalingas, nei teisės ginčyti šį sprendimą pateikiant skundą dėl sprendimo išduoti leidimą vykdyti minėtą projektą.

Šiomis aplinkybėmis šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar tokios nacionalinės teisės normos atitinka Direktyvą 2011/92.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal šios direktyvos 11 straipsnio 1 dalį valstybės narės užtikrina, kad pagal jų atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą „suinteresuotos visuomenės“ nariai, kaip tai suprantama pagal 1 straipsnio 2 dalį, turintys „pakankamą interesą“ arba pareikšdami apie „teisės pažeidimą“, jei pagal valstybės narės administracinio proceso teisę reikalaujama to kaip išankstinės sąlygos, turėtų teisę užginčyti sprendimų, veiksmų ar neveikimo, kuriems taikomos Direktyvos 2011/92 nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors valstybėms narėms paliekama didelė diskrecija apibrėžti tai, kas yra „pakankamas suinteresuotumas“ ir „teisės pažeidimas“, ši diskrecija ribojama tuo, kad būtina paisyti tikslo suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismus. Nors nacionalinių įstatymų leidėjas, be kita ko, gali teises, kurių pažeidimu fizinis asmuo gali remtis apskųsdamas teisme Direktyvos 2011/92 11 straipsnyje nurodytus sprendimus, veiksmus ar neveikimą, susiaurinti iki subjektinių viešųjų teisių, šio straipsnio nuostatos dėl suinteresuotos visuomenės narių, kurie susiję su į šios direktyvos taikymo sritį patenkančiais sprendimais, veiksmais ar neveikimu, teisių juos skųsti negali būti aiškinamos siaurai.

Iš to išplaukia, kad nacionalinės teisės norma, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią teisė skųsti sprendimus dėl būtinybės atlikti projekto poveikio aplinkai vertinimą atimama iš daugelio fizinių asmenų, įskaitant, be kita ko, kaimynus, kurie galėtų tenkinti Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas sąlygas, yra nesuderinama su šia direktyva.

iii. Aplinkos apsaugos asociacijų pateiktų skundų priimtinumas

2009 m. spalio 15 d. Sprendimas „Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening“ (C-263/08, [EU:C:2009:631](#))

„Direktyva 85/337/EEB – Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus aplinkosaugos klausimais – Teisė apskųsti projektą, galinčią daryti reikšmingą poveikį aplinkai, patvirtinimo sprendimus“

Sprendime *Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening* Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 85/337¹⁹ 10a straipsnis draudžia nacionalinės teisės nuostatą, pagal kurią teisė pateikti skundą teisme dėl sprendimo, susijusio su į šios direktyvos taikymo sritį patenkančia veikla, suteikiama tik toms aplinkos apsaugos asociacijoms, kurios turi mažiausiai 2 000 narių.

Pagrindinėje byloje Stokholmo (Švedija) savivaldybė sudarė sutartį dėl apytikriai vieno kilometro ilgio elektros laidų tunelio per uolas tiesimo, kad oru nutiesti aukštos įtampos elektros laidai būtų pakeisti požeminiais.

Remdamasi atliktu šio projekto poveikio aplinkai vertinimu Stokholmo departamento prefektūra priėjo prie išvados, kad šis projektas gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

Kompetentinga institucija vis dėlto išdavė leidimą dėl darbų, tačiau viena aplinkos apsaugos asociacija apskundė sprendimą dėl leidimo išdavimo. Vis dėlto šis skundas buvo pripažintas nepriimtiniu dėl to, kad asociacija pareiškė neatitiko nacionalinės teisės aktuose nustatytos sąlygos turėti ne mažiau kaip 2 000 narių.

Högsta domstolen (Aukščiausiasis Teismas, Švedija), nagrinėdamas kasacinį skundą dėl šio sprendimo dėl nepriimtimumo, nusprendė Teisingumo Teismui pateikti keletą prejudicinių klausimų, be kita ko, ar Direktyva 85/337 leidžia valstybėms narėms numatyti, kad mažos aplinkos apsaugos asociacijos neturi teisės skųsti sprendimų dėl veiklos, patenkančios į šios direktyvos taikymo sritį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad iš Direktyvos 85/337 matyti, jog joje išskiriama, pirma, suinteresuotoji visuomenė bendrai pagal vieną iš veiklų, patenkančių į

¹⁹ Su pakeitimais, padarytais 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

direktyvos taikymo sritį, ir, antra, šios suinteresuotosios visuomenės fizinių ir juridinių asmenų, kuriems, atsižvelgiant į jų ypatingą padėtį nagrinėjamos veiklos atžvilgiu, pagal jos 10a straipsnį turi būti suteikta minėtame straipsnyje nustatyta teisė užginčyti sprendimą, pogrupis.

Nors pastarajame straipsnyje nacionaliniams įstatymų leidėjams paliekama teisė nustatyti sąlygas, kurių gali reikėti, kad aplinkos apsaugos srityje veikianti nevyriausybinė organizacija, pavyzdžiui, asociacija, galėtų pasinaudoti teise pateikti skundą, taip nustatytos nacionalinės taisyklės, viena vertus, turi užtikrinti „plačias galimybes kreiptis į teismus“ ir, kita vertus, suteikti Direktyvos 85/337 nuostatomis, susijusioms su teise į teisminę gynybą, veiksmingumą. Taigi šios nacionalinės taisyklės negali kelti pavojaus, kad Sąjungos teisės nuostatų – pagal kurias subjektai, kurie turi pakankamą interesą užginčyti projektą ir kurių teisės toks projektas pažeidžia, įskaitant aplinkos apsaugos asociacijas, turi turėti galimybę kreiptis į kompetentingus teismus – taikymo sritis bus visiškai panaikinta.

Atkreipęs dėmesį į tai, kad Švedijos vyriausybė pripažino, jog tik dvi aplinkos apsaugos asociacijos turi ne mažiau kaip 2 000 narių, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvos 85/337 10a straipsnis draudžia Švedijos teisės nuostatą, pagal kurią teisė pateikti skundą dėl sprendimo dėl veiklos, kuri patenka į šios direktyvos taikymo sritį, suteikiama tik aplinkos apsaugos asociacijoms, turinčioms ne mažiau kaip 2 000 narių.

2011 m. gegužės 12 d. Sprendimas „Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen“ (C-115/09, [EU:C:2011:289](#))

Direktyva 85/337/EEB – Poveikio aplinkai vertinimas – Orhuso konvencija – Direktyva 2003/35/EB – Teisė kreiptis į teismą – Nevyriausybinių organizacijų, skatinančių aplinkos apsaugą

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas dar kartą patikslino aplinkos apsaugos asociacijų teisės pateikti skundą pagal Direktyvą 85/337²⁰ ribas.

Pagrindinėje byloje nagrinėjamas ginčas kilo dėl anglimi kūrenamos elektrinės Liunene (Vokietija) statybos ir eksploatavimo projekto, kuriam buvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas. Vykdam šią procedūrą kompetentinga institucija pateikė išankstinę nuomonę ir davė dalinį leidimą; ji pažymėjo, kad dėl projekto nekyla jokių teisinių abejonių.

2008 m. birželio mėn. aplinkos apsaugos nevyriausybinių organizacija *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV* (toliau – BUND) pateikė skundą *Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen* (Šiaurės Reino-Vestfalijos federalinės žemės aukštesnysis administracinis teismas, Vokietija), prašydama panaikinti išankstinę nuomonę ir dalinį leidimą dėl aptariamo projekto.

²⁰ Su pakeitimais, padarytais 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

Konkrečiai ji teigė, kad buvo pažeistos nuostatos, kuriomis į nacionalinę teisę perkelta Direktyva 92/43.

To teismo nuomone, BUND neturi teisės pateikti skundo dėl panaikinimo, nes nenurodo subjektinės materialinės teisės pažeidimo, kaip to reikalaujama pagal Vokietijos teisę norint turėti teisę pateikti skundą. Vis dėlto šiam teismui kilo klausimų, ar Vokietijos reikalavimas, kad aplinkos apsaugos srityje veikianti nevyriausybinė organizacija turi nurodyti tokį teisės pažeidimą, pats yra suderinamas su Sąjungos teise, konkrečiai – su Direktyvos 85/337 10a straipsniu.

Atsakydamas į šiuos klausimus Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 85/337 10a straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta, jog sprendimus, veiksmus ar neveikimą, kuriems taikomos šios direktyvos nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo, turi būti galima apskųsti teismui, siekiant užginčyti jų „materialinį ar procesinį teisėtumą“, niekaip neapribojant priemonių, kuriomis gali būti pagrįstas toks skundas.

Kalbant apie skundo priimtinumą sąlygas pažymėtina, kad šioje nuostatoje nurodyti du atvejai: skundas gali būti priimtinas, jeigu yra „pakankamas suinteresuotumas kreiptis į teismą“ arba jeigu pareiškėjas remiasi „teisės pažeidimu“, atsižvelgiant į tai, kuri iš šių sąlygų nurodyta nacionalinės teisės aktuose. Direktyvos 85/337 10a straipsnio trečios pastraipos pirmame sakinyje nurodyta, kad valstybės narės turi nustatyti, kas yra teisės pažeidimas, atsižvelgiant į tikslą suteikti suinteresuotai visuomenei „plačias galimybes kreiptis į teismus“.

Dėl aplinkos apsaugos asociacijų pateiktų skundų Direktyvos 85/337 10a straipsnio trečios pastraipos antrajame ir trečiajame sakiniuose pridurta, kad šiuo tikslu jos turi būti laikomos turinčiomis arba pakankamą interesą, arba teises, kurios gali būti pažeistos, atsižvelgiant į tai, kuri iš šių priimtinumą sąlygų nurodyta nacionalinės teisės aktuose.

Dėl šio teisinio pagrindo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors nacionalinės teisės aktų leidėjas gali teises, kurių pažeidimu fizinis asmuo gali remtis pateikdamas skundą teisme dėl Direktyvos 85/337 10a straipsnyje nurodytų sprendimų, veiksmų ar neveikimo, susiaurinti iki subjektinių viešųjų teisių, toks apribojimas negali būti taikomas aplinkos apsaugos organizacijoms, nepažeidžiant Direktyvos 85/337 10a straipsnio trečios pastraipos paskutiniame sakinyje nurodytų tikslų.

Kaip matyti iš minėtos nuostatos, nors šios organizacijos turi turėti galimybę remtis tokiomis pačiomis teisėmis kaip ir fiziniai asmenys, aplinkybė, kad šios organizacijos negali taip pat remtis Sąjungos aplinkos apsaugos teisės normų pažeidimu vien dėl to, kad šiomis normomis ginami kolektyviniai interesai, prieštarautų tikslui suteikti suinteresuotai visuomenei plačias galimybes kreiptis į teismą ir veiksmingumo principui. Kaip matyti iš ginčo pagrindinėje byloje, taip iš šių organizacijų būtų atimta galimybė prižiūrėti, ar laikomasi minėtos teisės normų, kurios dažniausiai susijusios su bendru interesu, o ne vien su pavienių fizinių asmenų interesų apsauga.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Direktyvos 85/337 10a straipsnį draudžiamos teisės normos, pagal kurias šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje nurodytai nevyriausybinei organizacijai, skatinančiai aplinkos apsaugą, nesuteikiama galimybė teisme remtis, kai nagrinėjamas skundas dėl sprendimo leisti vykdyti projektus, „galinčius daryti reikšmingą poveikį aplinkai“, kaip tai suprantama pagal tos pačios direktyvos 1 straipsnio 1 dalį, iš Sąjungos teisės kylančios ir aplinkos apsaugos tikslą turinčios teisės normos pažeidimu dėl to, kad šia teisės norma saugomi tik visuomenės, o ne fizinių asmenų interesai.

iv. Reikalavimas, kad procesas nebūtų pernelyg brangus

a. Apimtis

2018 m. kovo 15 d. Sprendimas „North East Pylon Pressure Campaign ir Sheehy“ (C-470/16, [EU:C:2018:185](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 2011/92/ES – Suinteresuotosios visuomenės narių teisė pateikti prašymą atlikti peržiūrą – Pernelyg ankstyvas prašymas atlikti peržiūrą – Direktyvos nuostatose vartojamos sąvokos „ne pernelyg brangi“ ir „sprendimai, veikimas ar neveikimas“, susijusios su visuomenės dalyvavimu – Orhuso konvencijos taikytinumas“

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas išsakė poziciją dėl reikalavimo, kad teisminis procesas aplinkos apsaugos srityje nebūtų „pernelyg brangus“, kaip įtvirtinta Direktyvoje 2011/92 ir Orhuso konvencijoje²¹, taikymo srities.

2015 m. Airijos viešasis elektros energijos perdavimo sistemos operatorius *EirGrid plc* pateikė paraišką išduoti leidimą statyti iš maždaug 300 elektros stulpų sudarytą aukštos įtampos perdavimo liniją, kuri sujungtų Airijos ir Šiaurės Airijos elektros tinklus ir užtikrintų elektros energijos tiekimo patikimumą saloje. Gavusi oficialų prašymą išduoti leidimą dėl planuojamos ūkinės veiklos ir poveikio aplinkai vertinimą, *An Bord Pleanála* (Airijos įstaiga, atsakinga už teisminę priežiūrą teritorijų planavimo srityje) 2016 m. kovo 7 d. surengė posėdį.

2016 m. kovo 4 d. žemės savininkas ir lobistinė grupė paprašė leisti pateikti skundą, kuriuo siekė užginčyti leidimo dėl planuojamos ūkinės veiklos išdavimo procedūrą. Vis dėlto *High Court* (Aukštasis teismas, Airija) atsisakė išduoti prašomą leidimą, motyvuodamas tuo, kad skundas pateiktas per anksti.

²¹ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimanč sprendimus ir teisę kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, pasirašyta Orhuse 1998 m. birželio 25 d. ir Europos bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB (OL L 124, 2005, p. 1; toliau – Orhuso konvencija).

Per procedūrą dėl bylinėjimosi išlaidų nustatymo šalys nesutarė dėl su leidimo pateikti skundą procedūra susijusių bylinėjimosi išlaidų, kurių suma viršija 500 000 eurų. Šiomis aplinkybėmis *High Court* (Aukštasis Teismas) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu dėl Airijos teisės suderinamumo su Direktyvos 2011/92 nuostatomis ir Orhuso konvencijos nuostatomis, įtvirtinančiomis reikalavimą, kad tam tikri teismo procesai nebūtų pernelyg brangūs.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2011/92 11 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas reikalavimas, kad teismo procesas aplinkos apsaugos srityje nebūtų pernelyg brangus, yra susijęs su visomis finansinėmis išlaidomis, patirtomis dėl dalyvavimo teismo procese. Vadinasi, šis reikalavimas turi būti aiškinamas taip, kad jis taikomas procesui valstybės narės teisme, kaip aptariamam pagrindinėje byloje, per kurį nustatoma, ar gali būti leista pateikti skundą per leidimo dėl planuojamos ūkinės veiklos išdavimo procedūrą, juo labiau jeigu ši valstybė narė nenustatė, kuriame etape tokį skundą galima pateikti.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tais atvejais, kai pareiškėjas nurodo ir pagrindus, grindžiamus visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus aplinkosaugos srityje taisyklių pažeidimu, ir pagrindus, grindžiamus kitų taisyklių pažeidimu, reikalavimas, kad tam tikri teismo procesai nebūtų pernelyg brangūs, taikomas tik bylinėjimosi išlaidoms, susijusioms su ta skundo dalimi, kuri grindžiama visuomenės dalyvavimo taisyklių pažeidimu. Tokiu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas *ex æquo et bono* pagal galiojančias nacionalines procesines taisykles turi atskirti šias minėtas su dviem argumentų rūšimis susijusias išlaidas, kad užtikrintų, jog reikalavimas, kad procesas nebūtų pernelyg brangus, būtų taikomas ir tai skundo daliai, kuri grindžiama taisyklėmis dėl visuomenės dalyvavimo.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nurodė, kad Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 ir 4 dalys turi būti aiškinamos taip, kad tas pats reikalavimas taikomas tai skundo daliai, kuriai netaikoma Direktyva 2011/92, jeigu pareiškėjas šia skundo procedūra siekia, kad būtų laikomasi nacionalinės aplinkos teisės. Nors šios nuostatos neveikia tiesiogiai, nacionalinis teismas turi nacionalinę proceso teisę aiškinti taip, kad ji kuo labiau jas atitiktų.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybė narė negali nukrypti nuo Orhuso konvencijoje ir Direktyvoje 2011/92 nustatyto reikalavimo, kad teismo procesai nebūtų pernelyg brangūs, jeigu skundas laikomas nerimtu ar nesąžiningu arba nėra ryšio tarp nurodyto nacionalinės aplinkos teisės pažeidimo ir žalos aplinkai. Vis dėlto nacionalinis teismas gali atsižvelgti į veiksnius, kaip antai tikimybę, kad skundas bus patenkintas, arba tai, kad skundas yra nerimtas ar nesąžiningas, su sąlyga, kad iš pareiškėjo priteistos bylinėjimosi išlaidos nebus nepagrįstai didelės.

b. Vertinimo kriterijai

2013 m. balandžio 11 d. Sprendimas „Edwards ir Pallikaropoulos“ (C-260/11, [EU:C:2013:221](#))

„Aplinka – Orhuso konvencija – Direktyva 85/337/EEB – Direktyva 2003/35/EB – 10a straipsnis – Direktyva 96/61/EB – 15a straipsnis – Teisė kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais – „Nepernelyg brangaus“ teismo proceso sąvoka“

Atsakydamas į *Supreme Court of the United Kingdom* (Aukščiausiasis Teismas, Jungtinė Karalystė) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas išaiškino kriterijus, pagal kuriuos vertinamas Direktyvos 85/337²² 10a straipsnio penktoje pastraipoje ir Direktyvos 96/61²³ 15a straipsnio penktoje pastraipoje nustatytas reikalavimas, kad teisminiai procesai aplinkos apsaugos srityje nebūtų „pernelyg brangūs“.

Atmetęs kasacinį skundą, pateiktą nagrinėjant bylą aplinkos apsaugos srityje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui klausimą, kaip jis šioje byloje turėtų taikyti minėtą reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų „pernelyg brangus“, atsižvelgdamas į didelę bylinėjimosi išlaidų riziką, su kuria kasatorė susidūrė pagal taikytinas nacionalines taisykles.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 85/337 10a straipsnio penktoje pastraipoje ir Direktyvos 96/61 15a straipsnio penktoje pastraipoje numatytas reikalavimas, kad teismo procesas neturi būti pernelyg brangus, reiškia, jog šiose nuostatose numatytiems asmenims neturi būti užkirstas kelias pateikti ar palaikyti į šių straipsnių taikymo sritį patenkančią skundą dėl finansinės naštos, kuri galėtų dėl to atsirasti. Kai nacionalinis teismas turi priimti sprendimą dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo iš fizinio asmens, kuris, būdamas pareiškėju, bylą aplinkos srityje pralaimėjo, arba – bendresne prasme – kai jis turi, kaip gali būti Jungtinės Karalystės teismų atveju, ankstyvoje proceso stadijoje išdėstyti poziciją dėl galimo išlaidų, kurias padengti gali tekti bylą pralaimėjusiai šaliai, apribojimo, šis teismas turi įsitikinti, kad laikomasi šio reikalavimo, atsižvelgdamas tiek į savo teises siekiančio apginti asmens interesą, tiek į bendrąjį su aplinkos apsauga susijusį interesą.

Atlikdamas šį vertinimą nacionalinis teismas turi atsižvelgti ne tik į šio asmens ekonominę padėtį, bet ir objektyviai įvertinti bylinėjimosi išlaidų dydį. Taigi proceso išlaidos neturi viršyti suinteresuotojo asmens finansinių galimybių ir bet kuriuo atveju neturi būti objektyviai nepagrįstos. Be to, jis gali atsižvelgti į atitinkamų šalių situaciją, tai, ar pareiškėjas gali pagrįstai tikėtis, kad jo reikalavimai bus patenkinti, tai, kokio masto pavojus kyla jam ir aplinkos apsaugai, taikytinos teisės ir proceso sudėtingumą ir į

²² Su pakeitimais, padarytais 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

²³ 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (OL L 257, 1996, p. 26; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 3 t., p. 80), iš dalies pakeista 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

galimą reikalavimų nepagrįstumą atskirose jų nagrinėjimo stadijose, taip pat į tai, ar egzistuoja nacionalinė teisinės pagalbos sistema arba su bylinėjimosi išlaidomis susijęs apsaugos režimas.

Tačiau vien aplinkybės, jog suinteresuotasis asmuo faktiškai nebuvo atgrasytas pasinaudoti teise pateikti skundą, nepakanka, jog būtų galima teigti, kad procesas jam nėra pernelyg brangus, kaip tai suprantama pagal direktyvas 85/337 ir 96/61.

Galiausiai, reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, nacionalinis teismas negali vertinti skirtingai, atsižvelgdamas į tai, ar jis sprendimą priima užbaigdamas procesą pirmojoje, apeliacinėje ar antrosios apeliacijos instancijoje.

6. Tiesioginis veikimas ir Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas

a) Vertikalus tiesioginis direktyvų veikimas ir neigiamas savaiminis poveikis trečiųjų asmenų teisėms

2004 m. sausio 7 d. Sprendimas „Wells“ (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))

„Direktyva 85/337/EEB – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Nacionalinė priemonė, kuria suteikiamas leidimas eksploatuoti kasyklą, neatlikus poveikio aplinkai vertinimo – Direktyvų tiesioginis veikimas – Vadinamoji „trikampio“ situacija“

Šioje byloje, kurios faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos²⁴, Teisingumo Teismo taip pat buvo paprašyta atsakyti į klausimą, ar tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, asmuo, kaip antai D. Wells, prireikus gali remtis Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 1 straipsnio 2 dalimi ir 4 straipsnio 2 dalimi, prieš Jungtinės Karalystės valdžios institucijas.

Pagal Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalį valstybės narės imasi visų priemonių, reikalingų užtikrinti, kad prieš išduodant leidimą dėl projektų, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, be kita ko, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos, būtų vykdoma prašymo dėl projekto leidimo procedūra ir atliekamas projekto poveikio aplinkai vertinimas. Šie projektai apibrėžti direktyvos 4 straipsnyje.

Šiomis aplinkybėmis Jungtinės Karalystės vyriausybė teigė, kad suteikus tokiam asmeniui, kaip D. Wells, teisę remtis šia nuostata prieš valdžios institucijas tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, susidarytų „atvirkštinio tiesioginio veikimo“ situacija, kai Jungtinė Karalystė būtų tiesiogiai įpareigota atimti iš privačių *Conygar Quarry* karjero savininkų jų teises.

²⁴ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 4 dalies a punktą „Laiko momentas, iki kurio turi būti atliktas poveikio vertinimas“.

Teisingumo Teismas priminė, kad teisinio saugumo principas draudžia, kad direktyvos sukurtų pareigas privatiems asmenims. Jiems direktyvos nuostatos gali sukurti tik teises. Taigi privatus asmuo negali remtis direktyva prieš valstybę narę, jei valstybė turi pareigą, kuri tiesiogiai susijusi su kitos pareigos, pagal šią direktyvą nustatytos trečiajam asmeniui, vykdymu.

Vis dėlto vien remiantis neigiamu savaiminiu poveikiu trečiųjų asmenų teisėms, net jeigu jis realus, negalima pateisinti privataus asmens teisės remtis direktyvos nuostatomis prieš atitinkamą valstybę narę atėmimo.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, kiek tai susiję su pagrindine byla, Jungtinei Karalystei nustatyta pareiga užtikrinti, kad kompetentingos institucijos atliktų *Conygar Quarry* karjero eksploatavimo poveikio aplinkai vertinimą, nėra tiesiogiai susijusi su kokios nors pareigos, kurią pagal Direktyvą 85/337 turi šio karjero savininkai, vykdymu. Tai, kad kasyklos eksploatavimo darbai turi būti sustabdyti laukiant vertinimo rezultatų, neabejotinai yra pavėluoto valstybės įsipareigojimų vykdymo pasekmė. Vis dėlto tokios pasekmės negalima laikyti šios direktyvos nuostatų „atvirkštiniu tiesioginiu veikimu“ šių savininkų atžvilgiu.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad toks privatus asmuo, kaip D. Wells, prireikus gali remtis Direktyvos 85/337 2 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 1 straipsnio 2 dalimi ir 4 straipsnio 2 dalimi, prieš Jungtinės Karalystės valdžios institucijas.

b) Sąjungos teisę atitinkantis nacionalinės teisės aiškinimas

2018 m. spalio 17 d. Sprendimas „Klohn“ (C-167/17, [EU:C:2018:833](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Tam tikrų projektų poveikio aplinkai vertinimas – Teisė ginčyti sprendimą dėl leidimo išdavimo – Reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus – Sąvoka – Galiojimas laiko atžvilgiu – Tiesioginis veikimas – Poveikis nacionaliniam sprendimui dėl išlaidų įvertinimo, kuris tapo galutinis“

Dėl *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija) prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas priminė, kad nors Direktyvos 85/337²⁵ 10a straipsnio penktoje pastraipoje įtvirtintas reikalavimas, kad tam tikri su aplinkos apsauga susiję teismo procesai negali būti „pernelyg brangūs“, neveikia tiesiogiai, nacionaliniai teismai vis tiek privalo nacionalinę teisę, kiek įmanoma, aiškinti taip, kad ji atitiktų šią nuostatą.

2004 m. *An Bord Pléanala* (Airijos įstaiga, atsakinga už teisminę priežiūrą teritorijų planavimo srityje) (toliau – Taryba) išdavė leidimą *Achonry, County Sligo* (Slaigo grafystė, Airija) statyti statinį, skirtą visoje Airijos teritorijoje rastų kritusių gyvūnų patikrai.

²⁵ Iš dalies pakeistos 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003, p. 17; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 7 t., p. 466).

Ūkio, esančio šalia siūlomos statinio vietos, savininkas V. Klohn apskundė teismui statybos leidimą; skundas 2008 m. balandžio 23 d. *High Court* (Aukštojo teismo) sprendimu buvo atmestas. Tų pačių metų gegužės 6 d. tas teismas įpareigojo V. Klohn padengti Tarybos bylinėjimosi išlaidas.

2010 m. birželio 24 d. sprendimu *High Court* (Aukštasis teismas) *Taxing Master* (bylinėjimosi išlaidas apskaičiuojantis pareigūnas) nustatė, kad bylinėjimosi išlaidos, kurias V. Klohn turi atlyginti Tarybai, sudaro maždaug 86 000 EUR. Šis sprendimas buvo paliktas galioti *High Court* (Aukštasis teismas) sprendimu, kurį V. Klohn apskundė *Supreme Court* (Aukščiausiasis Teismas, Airija).

Atsižvelgdamas į aptariamų bylinėjimosi išlaidų sumos dydį Aukščiausiasis Teismas nutarė visų pirma pateikti Teisingumo Teismui tokius klausimus:

- ar Direktyvos 85/337 10a straipsnio penktoje pastraipoje įtvirtintas reikalavimas, kad teismo procesas nebūtų „pernelyg brangus“, veikia tiesiogiai ir ar nacionalinę teisę privaloma aiškinti taip, kad ji atitiktų direktyvą, ir
- ar *Taxing Master* ir (arba) *Taxing Master* sprendimo peržiūrą atliekantis nacionalinis teismas privalo taikyti reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, nepaisydamas to, kad sprendimas dėl bylinėjimosi išlaidų yra įsiteisėjęs.

Konstatavęs, kad klausimas dėl reikalavimo, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, tiesioginio veikimo pagrindinėje byloje kyla dėl to, kad Airija iš dalies pakeistą Direktyvos 85/337 10a straipsnio penktą pastraipą perkėlė pavėluotai, Teisingumo Teismas konstatavo, jog ši nuostata neveikia tiesiogiai. Vis dėlto, atsižvelgiant į pareigą nacionalinę teisę aiškinti taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, Airijos teismai privalo nuo tada, kai pasibaigė numatytas to straipsnio perkėlimo terminas, nacionalinę teisę, kiek įmanoma, aiškinti taip, kad privatiems asmenims nebūtų užkirstas kelias pareikšti ieškinį ar tęsti teismo procesą, patenkančius į šio straipsnio taikymo sritį, dėl finansinės naštos, kuri galėtų dėl to atsirasti.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad Airijos teismai, pasibaigus Direktyvos 85/337 10a straipsnio penktos pastraipos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, turi nuo neperkeltos direktyvos perkėlimo termino pabaigos nacionalinę teisę aiškinti taip, kad situacijų, kurios susiklostė galiojant ankstesniam įstatymui, būsimos pasekmės iš karto taptų suderinamomis su šios direktyvos nuostatomis. Iš to matyti, kad pareiga aiškinti nacionalinę teisę pagal šioje nuostatoje įtvirtintą reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, yra privaloma šiems teismams, kai jie sprendžia dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo teismo procese, kuris buvo vykdomas perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos dieną, nesvarbu, kurią dieną vykstant atitinkamam procesui tos išlaidos patirtos.

Priminęs, kad Airijos procesas dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo vyksta dviem etapais, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo principui taikomi tam tikri apribojimai, įskaitant tuos, kurie kyla iš *res judicata* principo. Taigi nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą

pateikęs teismas turi įvertinti 2008 m. gegužės 6 d. sprendimo, kuriuo *High Court* (Aukštasis teismas) nurodė V. Klohn padengti per atitinkamą procesą patirtas bylinėjimosi išlaidas nenustatęs konkrečios šių išlaidų sumos, *res judicata* galia, kad nustatytų, ar pagrindinėje byloje įmanomas nacionalinės teisės aiškinimas, atitinkantis reikalavimą, kad teismo procesas nebūtų pernelyg brangus, ir kokia apimtimi.

II. Planų ir programų poveikio vertinimas pagal Direktyvą 2001/42

1. Direktyvos 2001/42 taikymo sritis

a) Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42

2020 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)“ (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))²⁶

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2001/42/EB – Poveikio aplinkai vertinimas – Miestų planavimo leidimas siekiant statyti ir eksploatuoti vėjo jėgaines – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – Nutarime ir aplinkraštyje nustatytos leidimo išdavimo sąlygos – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose nustatyta sistema, pagal kurią ateityje bus galima leisti įgyvendinti projektus – Poveikio aplinkai vertinimo nebuvimas – Nacionalinės teisės aktų padarinių palikimas galioti ir leidimai, remiantis šiais aktais išduoti po to, kai buvo konstatuota, kad jie neatitinka Sąjungos teisės – Sąlygos“

Sprendime *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)* Teisingumas Teismas (didžioji kolegija) išdėstė savo poziciją dėl Direktyvos 2001/42 aiškinimo ir pateikė svarbių paaiškinimų dėl priemonių, kurioms taikomas šioje direktyvoje reikalaujamas vertinimas.

Šis prašymas dėl išaiškinimo Teisingumo Teismui buvo pateiktas nagrinėjant prie greitkelio E40 esančioje vietovėje, kuri yra Alterio ir Nevelės savivaldybių teritorijoje ir kurioje numatyta įrengti vėjo jėgainių parką, gyvenančių asmenų ir *Gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van het departement Ruimte Vlaanderen, afdeling Oost-Vlaanderen* (Flandrijos teritorijos planavimo departamento regioninis miestų planavimo pareigūnas, Rytų Flandrijos skyrius, Belgija) ginčą dėl šio pareigūno sprendimo išduoti miestų planavimo leidimą pastatyti ir eksploatuoti penkias vėjo jėgaines (toliau – ginčijamas leidimas). 2016 m. lapkričio 30 d. ginčijamas leidimas buvo išduotas su sąlyga, kad bus laikomasi tam tikrų sąlygų, nustatytų Flandrijos vyriausybės nutarimo nuostatose ir aplinkraštyje dėl vėjo jėgainių statybų ir eksploatavimo.

Raad voor Vergunningsbetwistingen (Ginčų dėl leidimų nagrinėjimo taryba, Belgija) pateiktą skundą, kuriame prašoma panaikinti ginčijamą leidimą, pareiškėjai grindė, be kita ko, Direktyvos 2001/42 pažeidimu, nes dėl nutarimo ir aplinkraščio, kuriais remiantis buvo išduotas leidimas, nebuvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas. Atvirkščiai, ginčijamą leidimą išdavusi įstaiga laikėsi nuomonės, kad toks vertinimas dėl aptariamo nutarimo ir aplinkraščio neturi būti atliktas.

²⁶ Šis sprendimas taip pat pateikiamas II antraštinės dalies 2 dalies a punkto i papunktyje „Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas“ ir III antraštinės dalies 2 dalyje „Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2001/42“.

Savo sprendime Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyva 2001/42, vadovaujantis jos 2 straipsnio a punktu, taikoma planams ir programoms, taip pat jų daliniams pakeitimams, kuriuos parengia arba priima valstybės narės valdžios institucija, jeigu jų „reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas“.

Iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal šią direktyvą „reikiamais“ turi būti laikomi planai ir programos, kurių priėmimas reglamentuojamas nacionaliniuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose, kuriuose nurodytos kompetenciją juos priimti turinčios valdžios institucijos ir jų rengimo procedūra. Taigi turi būti laikoma, kad priemonės „reikia“, jei įgaliojimų priimti priemonę teisinis pagrindas yra tokio pobūdžio nuostata, net jeigu nėra jokios pareigos priimti šią priemonę.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo ir Jungtinės Karalystės paprašytas peržiūrėti šią jurisprudenciją Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad jeigu Direktyvos 2001/42 2 straipsnio a punkto antroje įtraukoje nurodyta sąlyga būtų taikoma tik „planams ir programoms“, kuriuos priimti privaloma, būtų pripažinta labai siaura šios sąvokos taikymo sritis ir nebūtų galima išsaugoti šios nuostatos veiksmingumo. Anot Teisingumo Teismo, atsižvelgiant į situacijų įvairovę ir nacionalinių valdžios institucijų praktikos įvairiapusiškumą, planų ar programų priėmimas ir jų pakeitimas dažnai nėra nei bendrai privalomas, nei visiškai paliktas kompetentingų institucijų diskrecijai. Be to, aukštas aplinkos apsaugos lygis, kurį siekiama užtikrinti Direktyva 2001/42, nustačius reikalavimą, kad dėl planų ir programų, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas, atitinka Sutarčių ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos reikalavimus aplinkos apsaugos ir aplinkos kokybės gerinimo srityje²⁷. Šie tikslai būtų nepasiekti, jeigu būtų aiškinama siaurai, sudarant galimybę valstybei narei nevykdyti pareigos atlikti poveikio aplinkai vertinimą ir neįpareigoti priimti planų ar programų. Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad platus sąvokos „planai ir programos“ aiškinimas atitinka Sąjungos tarptautinius įsipareigojimus²⁸.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar aptariamas nutarimas ir aplinkraštis atitinka Direktyvos 2001/42 2 straipsnio a punkto antroje įtraukoje nustatytą sąlygą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nutarimą priėmė Flandrijos vyriausybė, kaip Belgijos federacinio subjekto vykdomoji valdžia, vykdydama teisės aktuose nustatytus įstatymų leidybos įgaliojimus. Be to, aplinkraštį, kuriuo siekiama reglamentuoti kompetentingų nacionalinių institucijų diskreciją, taip pat priėmė Flandrijos vyriausybė ir juo iš dalies keičiamos šio nutarimo nuostatos jas išplėtojant arba nuo jų nukrypstant, su sąlyga, kad nacionalinis teismas atliks patikrinimus dėl jo tikslaus teisinio pobūdžio ir turinio. Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad sąvoka „planai ir programos“ apima nutarimą ir – su sąlyga, kad bus atlikti šie patikrinimai, – aplinkraštį, nes jie turi būti laikomi „reikiamais“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42.

²⁷ ESS 3 straipsnio 3 dalis, SESV 191 straipsnio 2 dalis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnis.

²⁸ Kaip tie, kurie, be kita ko, išplaukia iš 1991 m. vasario 26 d. Espe (Suomija) pasirašytos Konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste 2 straipsnio 7 dalies.

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Bund Naturschutz in Bayern“ (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))²⁹

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Aktai, parengti tam tikriems sektoriams ir nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų, išvardytų Direktyvos 2011/92 I ir II prieduose, įgyvendinimo išdavimo pagrindus – 3 straipsnio 4 dalis – Aktai, nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų įgyvendinimo išdavimo pagrindus – Vietos valdžios institucijos priimtas nutarimas dėl kraštovaizdžio apsaugos“

Sprendime *Bund Naturschutz in Bayern* Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino planų ir programų, kurių poveikio aplinkai vertinimas yra privalomas pagal Direktyvą 2001/42, sąvoką.

2013 m. *Landkreis Rosenheim* (Rozenheimio apskritis, Vokietija) priėmė nutarimą dėl saugomos kraštovaizdžio teritorijos (toliau – Nutarimas „Inntal Süd“), prieš tai neatlikusi jo poveikio aplinkai vertinimo pagal Direktyvą 2001/42. Nutarimu „Inntal Süd“ suteikta apsauga maždaug 4 021 ha zonai, kuri buvo maždaug 650 ha mažesnė, palyginti su pagal ankstesnius nutarimus saugomą zoną.

Aplinkos apsaugos asociacija *Bund Naturschutz in Bayern eV* apskundė šį nutarimą *Bayerischer Verwaltungsgerichtshof* (Bavarijos federalinės žemės vyriausiasis administracinis teismas, Vokietija). Kadangi jos prašymas buvo atmestas kaip nepriimtinas, asociacija dėl šio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Bundesverwaltungsgericht* (Federalinis administracinis teismas, Vokietija).

Pastarasis teismas priėjo prie išvados, kad Nutarimas „Inntal Süd“ yra planas ar programa, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42. Abejodamas dėl to, ar Rozenheimio apskritis, prieš priimdama minėtą nutarimą, turi atlikti poveikio aplinkai vertinimą pagal šią direktyvą, jis nusprendė pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyva 2001/42 taikoma planams ir programoms, kuriuos parengia ar priima valdžios institucija nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygiu ir kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas.

Kiek tai susiję su antrąja sąlyga, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad pagal šią direktyvą „reikalingais“ turi būti laikomi planai ir programos, kurių priėmimas reglamentuojamas nacionaliniuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose, kuriuose nurodytos kompetenciją juos priimti turinčios valdžios institucijos ir jų rengimo procedūra. Priemonė turi būti laikoma „reikalinga“, jeigu nacionalinėje teisėje yra

²⁹ Šis sprendimas taip pat pateikiamas II antraštinės dalies 2 dalies a punkto i papunktyje „Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas“ ir II priedo 2 dalies b punkto ii papunktis „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 4 dalis“.

konkretus teisinis pagrindas, leidžiantis kompetentingoms institucijoms ją priimti, net jei ši priemonė nėra privaloma.

Kadangi Nutarimas „Inntal Süd“ buvo priimtas vietos valdžios institucijos pagal Vokietijos teisės akto nuostatą, jis yra planas arba programa, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad bendras minėto nutarimo, nustatančio bendras ir abstrakčias nuostatas, kuriose įtvirtinami bendri reikalavimai, pobūdis tokiam kvalifikavimui neprieštarauja. Tai, kad nacionalinės teisės aktas turi tam tikro abstraktumo ir juo siekiama geografinės zonos pertvarkymo tikslo, parodo jo planavimo ar programinį aspektą ir netrukdo jo įtraukti į sąvoką „planai ir programos“.

b) Planų ir programų panaikinimas

2012 m. kovo 22 d. Sprendimas „Inter-Environnement Bruxelles ir kt.“ (C-567/10, [EU:C:2012:159](#))

„Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Planų ir programų, „kurių reikia pagal įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas“, sąvoka – Šios direktyvos taikymas viso žemės naudojimo plano arba jo dalies panaikinimo procedūrai“

Gavęs *Cour constitutionnelle belge* (Belgijos Konstitucinis Teismas) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas patvirtino, kad aktai, kuriais panaikinami planai ar programos, kaip jie suprantami pagal Direktyvą 2001/42, iš esmės taip pat patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

Région de Bruxelles-Capitale (Briuselio sostinės regionas) priėmus *ordonnance modificative du code bruxellois de l'aménagement du territoire* (nutarimas, iš dalies keičiantis Briuselio teritorijų planavimo kodeksą), kelios pelno nesiekiančios asociacijos kreipėsi į *Cour constitutionnelle belge* (Belgijos Konstitucinis Teismas) dėl tam tikrų šio nutarimo nuostatų panaikinimo. Grįsdamos savo skundą asociacijos visų pirma kritikuoja tai, kad ginčijamose dalinių pakeitimų nuostatose, naikinant specialiuosius žemės naudojimo planus ir rengiant kultūros paveldo priežiūros planus, nereikalaujama atlikti poveikio aplinkai vertinimo pagal Direktyvą 2001/42.

Šiomis aplinkybėmis *Cour constitutionnelle* (Konstitucinis Teismas) visų pirma kilo klausimas, ar dėl visiško ar dalinio plano ar programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42, panaikinimo pagal šią direktyvą turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors Direktyvos 2001/42 2 straipsnio a punkte aiškiai nurodyti ne panaikinimo aktai, o tik aktai, kuriais iš dalies keičiami planai ir programos, vis dėlto, atsižvelgiant į Direktyvos 2001/42 tikslą, jos taikymo sritį apibrėžiančios nuostatos turi būti aiškinamos plačiai. Be to, kadangi panaikinimo aktu

neišvengiamai keičiamas teisinis pagrindas, kuriuo remiamasi, todėl keičiasi poveikis aplinkai, kuris prireikus buvo įvertintas pagal Direktyvoje 2001/42 nustatytą procedūrą, jis gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į aktų, kuriais panaikinami planai ar programos, kaip jie suprantami pagal Direktyvą 2001/42, pobūdį ir poveikį, jeigu būtų laikoma, kad šie aktai nepatenka į jos taikymo sritį, tai prieštarautų Sąjungos teisės aktų leidėjo siekiamiems tikslams ir iš dalies būtų pakenkta šios direktyvos veiksmingumui.

Vis dėlto iš principo taip nėra, jeigu panaikintas aktas priklauso teritorijų planavimo aktų hierarchinei sistemai, nes šiuose aktuose numatomos pakankamai tikslios žemės naudojimo sąlygos, buvo atliktas jų pačių poveikio aplinkai vertinimas ir galima pagrįstai manyti, kad šiomis aplinkybėmis buvo pakankamai atsižvelgta į interesus, kuriuos siekiama apsaugoti Direktyva 2001/42.

2. Pareiga atlikti poveikio vertinimą, kai yra reikšmingo poveikio aplinkai pavojus

a) Planai ir programos, keliantys reikšmingo poveikio aplinkai pavojų

i. Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Bund Naturschutz in Bayern“ (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Aktai, parengti tam tikriems sektoriams ir nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų, išvardytų Direktyvos 2011/92 I ir II prieduose, įgyvendinimo išdavimo pagrindus – 3 straipsnio 4 dalis – Aktai, nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų įgyvendinimo išdavimo pagrindus – Vietos valdžios institucijos priimtas nutarimas dėl kraštovaizdžio apsaugos“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³⁰, Teisingumo Teismas taip pat išnagrinėjo, ar nacionalinė priemonė, kaip antai Nutarimas „Inntal Süd“, kuriuo siekiama apsaugoti gamtą ir kraštovaizdį ir šiuo tikslu nustatomi bendri draudimai ir leidimų reikalavimai, patenka į Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punkto taikymo sritį.

³⁰ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 1 dalies a punktą „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas II antraštinės dalies 2 dalies b punkto ii papunktyje „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 4 dalis“.

Pagal šią nuostatą toks poveikio aplinkai vertinimas turi būti atliekamas dėl visų planų ir programų, kurie atitinka dvi kumuliacines sąlygas.

Pirma, planai ir programos turi būti „susiję su“ vienu iš šiame straipsnyje numatytų sektorių³¹. Nagrinėjamu atveju, Teisingumo Teismo manymu, ši pirmoji sąlyga yra įvykdyta, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tai, kad pagrindinis plano ar programos tikslas yra aplinkos apsauga, nepaneigia to, kad jis taip pat gali būti „susijęs“ su vienu iš Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punkte išvardytų sektorių. Iš tiesų pati visuotinai taikomų priemonių, parengtų siekiant aplinkos apsaugos tikslo, esmė yra būtent reglamentuoti žmonių veiklą, turinčią reikšmingą poveikį aplinkai, įskaitant veiklą, priskirtiną prie išvardytų sektorių.

Antra, planuose ir programose turi būti nustatomi leidimų dėl vėlesnio projektų, išvardytų Direktyvos 2011/92, įgyvendinimo išdavimo pagrindai.

Šis reikalavimas įvykdomas, kai planas ar programa nustato visumą kriterijų ir taisyklių, kurių reikia laikytis išduodant leidimą dėl vieno ar kelių projektų, išvardytų Direktyvos 2011/92 I ir II prieduose, pirmiausia kiek tai susiję su projektų vieta, pobūdžiu, mastu ir veiklos sąlygomis arba su šiais projektais susijusių resursų skyrimu. Kita vertus, kai plane ar programoje, kaip antai Nutarime „Inntal Süd“, tik bendrai apibrėžiami kraštovaizdžio apsaugos tikslai ir, norint vykdyti veiklą ar projektus apsaugos teritorijoje, nustatoma pareiga gauti leidimą, tačiau nenustatoma leidimų išdavimo ir šių projektų įgyvendinimo kriterijų ar taisyklių, minėtas reikalavimas neįvykdomas, net jei minėto nutarimo priėmimas gali daryti tam tikrą įtaką projektų įgyvendinimo vietai.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Nutarimas „Inntal Süd“ nėra nei planas, nei programa, dėl kurių turi būti atliekamas poveikio aplinkai vertinimas pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktą, nes jame nenumatyta pakankamai išsamių taisyklių dėl Direktyvos 2011/92 I ir II prieduose nurodytų projektų turinio, rengimo ir įgyvendinimo, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2020 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)“ (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2001/42/EB – Poveikio aplinkai vertinimas – Miestų planavimo leidimas siekiant statyti ir eksploatuoti vėjo jėgaines – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – Nutarime ir aplinkkraštyje nustatytos leidimo išdavimo sąlygos – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Nacionalinės teisės aktai, nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų įgyvendinimo išdavimo pagrindus – Aplinkosauginio vertinimo nebuvimas – Nacionalinės

³¹ Konkrečiai kalbant, žemės ūkiu, miškininkyste, žuvininkyste, energetika, pramone, transportu, atliekų tvarkymu, vandentvarka, telekomunikacijomis, turizmu, miestų, miestelių ir kaimų bendruoju planavimu ar žemės naudojimu.

teisės aktų padarinių palikimas galioti ir leidimai, remiantis šiais aktais išduoti po to, kai buvo konstatuota, kad jie neatitinka Sąjungos teisės – Sąlygos“

Byloje *A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)*, kurios faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³², Teisingumo Teismas patvirtino, kad nutarimas ir aplinkraštis, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, kuriuose abiejuose įtvirtintos dvi skirtingos nuostatos dėl vėjo jėgainių statybų ir eksploatavimo, įskaitant priemones, susijusias su metamu šešėliu, saugumu ir triukšmo normomis, yra planai ir programos, dėl kurių pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktą turi būti atliktas aplinkosauginis vertinimas.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad aptariamame nutarime ir aplinkraštyje nustatyti reikalavimai dėl vėjo jėgainių statybų ir eksploatavimo yra pakankamai didelės svarbos ir apimties, kad būtų galima nustatyti sąlygas, taikytinas išduodant leidimus statyti ir eksploatuoti vėjo jėgainių parkus, kurių poveikio aplinkai negalima paneigti. Jis pažymėjo, kad tokio aiškinimo negali paneigti specialus aplinkraščio teisinis pobūdis.

ii. Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies b punktas

2019 m. birželio 12 d. Sprendimas „CFE“ (C-43/18, [EU:C:2019:483](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Nutarimas – Specialios saugomos teritorijos įsteigimas pagal Direktyvą 92/43/EEB – Apsaugos tikslų ir tam tikrų prevencinių priemonių nustatymas – Sąvoka „planai ir programos“ – Pareiga atlikti aplinkosauginį vertinimą“

Gavęs Belgijos *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas išaiškino Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies b punktą, pagal kurį reikalaujama atlikti aplinkosauginį vertinimą pagal šią direktyvą, kai tokį vertinimą būtina atlikti pagal Direktyvos 92/43 6 ir 7 straipsnius.

Pagrindinėje byloje *Compagnie d'entreprises CFE SA* (toliau – CFE) prašė panaikinti *Région de Bruxelles-Capitale* (Briuselio sostinės regionas, Belgija) vyriausybės nutarimą „*complexe Forêt de Soignes – Vallée de la Woluwe*“ (Suanji miško kompleksas – Voluvės slėnis“) teritorijoje įsteigti specialią saugomą teritoriją, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 92/43. Grįsdama ieškinį CFE ginčijo Briuselio sostinės regiono vyriausybės sprendimą netaikyti šiam nutarimui aplinkosauginio vertinimo, motyvuojant tuo, kad pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį nereikalaujama atlikti atitinkamo poveikio aplinkai vertinimo.

³² Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 1 dalies a punktą „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas III antraštinės dalies 2 dalyje „Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2001/42“.

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimą šiuo aspektu, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį atitinkamas poveikio vertinimas pagal šią direktyvą turi būti atliekamas tik tiems planams ar projektams, kurie nėra tiesiogiai susiję su teritorijos tvarkymu arba nėra būtini jai tvarkyti. Toks nutarimas, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, kuriuo valstybė narė įsteigia specialią saugomą teritoriją, pagal savo pobūdį yra tiesiogiai susijęs su atitinkamos teritorijos tvarkymu arba jam būtinas.

Iš to matyti, kad nutarimas, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, iš tiesų gali būti atleistas nuo atitinkamo poveikio vertinimo pagal Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalį atlikimo, taigi ir nuo aplinkosauginio vertinimo pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies b punktą.

Vis dėlto aplinkybė, kad prieš priimant tokį nutarimą, kaip antai nagrinėjamą pagrindinėje byloje, nėra būtina atlikti poveikio aplinkai vertinimo remiantis Direktyvos 92/43 6 straipsnio 3 dalies ir Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies b punkto nuostatomis, nereiškia, kad jam netaikoma jokia su tuo susijusi pareiga, nes neatmestina tai, kad juo gali būti įtvirtintos taisyklės, pagal kurias jis būtų prilygintas planui arba programai, kaip tai suprantama pagal pastarąją direktyvą, dėl kurių gali būti privaloma atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

b) Planai ir programos, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai

i. Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis

2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas „Associazione Italia Nostra Onlus“ (C-444/15, [EU:C:2016:978](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – 3 straipsnio 3 dalis – Planai ir programos, kurių aplinkosauginis vertinimas privalomas tik tuomet, kai valstybės narės nustato, kad jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai – Galiojimas atsižvelgiant į SESV ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją – „Nedidelių plotų vietiniu lygiu“ naudojimo samprata – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose nurodomas atitinkamų teritorijų plotas“

Gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas patvirtino, kad Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis galioja atsižvelgiant tiek į SESV 191 straipsnį, kuriame apibrėžti Sąjungos aplinkos politikos tikslai, tiek į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnį, kuriuo užtikrinama aplinkos apsauga.

Pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalį to straipsnio 2 dalyje nurodytų planų ir programų, nustatančių nedidelių plotų naudojimą vietiniu lygiu, ir nedidelių 2 dalyje

nurodytų planų ir programų pakeitimų aplinkosauginis vertinimas atliekamas tik tada, kai valstybės narės nustato, kad jie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

Vadovaujantis nacionalinės teisės aktais, perkeliančiais minėtą 3 straipsnio 3 dalį, *Comune di Venezia* (Venecijos savivaldybė, Italija) patvirtino statybos darbų, numatytų vienoje iš Venecijos lagūnoje esančių salų, projektą, dėl kurio buvo atliktas poveikio aplinkai vertinimas pagal Direktyvą 92/43, bet ne aplinkosauginis vertinimas, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2001/42. Dėl pastarojo kompetentinga regiono komisija nusprendė, kad aptariamas planas susijęs tik su nedidelių plotų naudojimu vietiniu lygiu ir kad jis nedaro reikšmingo poveikio aplinkai.

2014 m. spalio 2 d. sprendimu *commissario straordinario di Comune di Venezia* (Venecijos savivaldybės ypatingasis komisaras) patvirtino minėtą planą, nepadarydamas jokių pakeitimų.

Associazione Italia Nostra Onlus, kurios tikslas yra saugoti ir propaguoti Italijos istorinį, meno ir kultūrinį paveldą, apskundė *Tribunale amministrativo regionale per il Veneto* (Veneto regiono administracinis teismas, Italija) šį patvirtinamąjį sprendimą ir kitus aktus; ji iš esmės ginčijo Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalies galiojimą atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

Manydamas, kad Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis negalioja, atsižvelgiant į SESV 191 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnį, *Tribunale amministrativo regionale per il Veneto* (Veneto regiono administracinis teismas) pateikė Teisingumo Teismui šį klausimą dėl galiojimo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iš Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalies, siejamos su šios direktyvos 10 konstatuojamąja dalimi, matyti, kad atitinkamos valstybės narės kompetentingos institucijos turi atlikti planų ir programų, nustatančių nedidelių plotų naudojimą vietiniu lygiu, išankstinį nagrinėjimą, kad patikrintų, ar konkretus planas arba programa gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, ir kad šios institucijos paskui turi būtinai atlikti šio plano arba šios programos aplinkosauginį vertinimą pagal šią direktyvą, jeigu padaro išvadą, kad minėtas planas arba programa gali daryti tokį poveikį aplinkai.

Šia nuostata, pagal kurią negali būti neatliekamas nė vieno plano arba programos, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, aplinkosauginis vertinimas pagal šią direktyvą, siekiama šioje direktyvoje nustatyto tikslo užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos lygį. Valstybės narės, neperžengdamos savo kompetencijos ribų, turi imtis visų būtinų bendrų arba specialių priemonių tam, kad būtų atliktas visų planų arba programų, kurie gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42, aplinkosauginis vertinimas prieš juos priimant pagal šioje direktyvoje numatytas procedūrinės taisykles ir kriterijus. Bet kuriuo atveju vien pavojus, kad nacionalinės institucijos gali elgtis taip, kad išvengtų Direktyvos 2001/42 taikymo, negali lemti šios direktyvos 3 straipsnio 3 dalies negaliojimo.

Taigi, Teisingumo Teismo manymu, Parlamentas ir Taryba, priimdami Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalį, nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, atsižvelgiant į SESV 191 straipsnį. Taigi šioje nuostatoje nenustatyta nieko, kas galėtų paveikti jos galiojimą atsižvelgiant į SESV 191 straipsnį. Iš to matyti, kad joje taip pat nenustatyta nieko, kas galėtų paveikti jos galiojimą atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnį.

Atsakydamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo subsidariai pateiktą klausimą dėl išaiškinimo Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis, siejama su šios direktyvos 10 konstatuojamąja dalimi, turi būti aiškinama taip, kad šioje 3 dalyje esanti sąvoka „nedideli plotai vietiniu lygiu“ turi būti apibrėžiama atsižvelgiant į atitinkamos teritorijos plotą tokiomis sąlygomis:

- planą arba programą parengė ir (arba) priėmė vietinio, o ne regioninio arba nacionalinio lygio institucija, ir
- ši teritorija, esanti vietinei institucijai priskirtos veiklos teritorijos ribose, yra nedidelė, palyginti su šia veiklos teritorija.

2011 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas „Valčiukienė ir kt.“ (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))³³

„Direktyva 2001/42/EB – Kai kurių planų ir poveikio aplinkai vertinimas – Planai, nustatantys nedidelių plotų naudojimą vietiniu lygiu – 3 straipsnio 3 dalis – Vietinio lygmens teritorijų planavimo dokumentai, kurių sprendiniuose numatytas tik vienas ūkinės veiklos objektas – Vertinimas pagal Direktyvą 2001/42/EB, kurio pagal nacionalinę teisę atlikti nereikia – Valstybių narių diskrecija – 3 straipsnio 5 dalis – Ryšys su Direktyva 85/337/EEB – Direktyvos 2001/42/EB 11 straipsnio 1 ir 2 dalys“

Sprendime *Valčiukienė ir kt.* Teisingumo Teismas paaiškino diskreciją, kurią valstybės narės turi pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 5 dalį nustatydamos, ar šio straipsnio 3 dalyje nurodyti planai ar programos gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

2006 m. kovo 23 d. ir balandžio 20 d. sprendimais Pakruojo rajono savivaldybė (Lietuva) patvirtino detaliuosius planus, susijusius su intensyviai kiaulių auginimui skirtų dviejų 4 000 vietų kompleksų statyba, ir nustatė dviejų žemės sklypų, kuriuose būtų statomi šie kompleksai, ribas.

Šiaulių apygardos administracinis teismas (Lietuva) skundus dėl šių dviejų sprendimų atmetė. Šiomis aplinkybėmis jis nurodė, kad vadovaujantis nacionaline teise tokiems teritorijų planavimo dokumentams, kurių sprendiniuose numatytas tik vienas ūkinės veiklos objektas (kaip abu ginčijami detalieji planai), strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procedūra netaikoma.

³³ Šis sprendimas taip pat pateikiamas IV antraštinėje dalyje „Bendras direktyvų, pagal kurias reikalaujama atlikti poveikio vertinimą, taikymas“.

Gavęs apeliacinį skundą, Vyriausiasis administracinis teismas (Lietuva) patvirtino, pagal nacionalinės teisės aktus, kurie turėjo būti taikomi pagrindinės bylos faktinių aplinkybių dieną, nebuvo reikalaujama atlikti strateginio abiejų ginčijamų planų pasekmių aplinkai vertinimo. Vis dėlto, atsižvelgdamas į tai, kad šiuo teisės aktu buvo įgyvendinama Direktyva 2001/42, šis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šios nacionalinės perkėlimo priemonės atitikties Direktyvai 2001/42.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad tokie planai, dėl kurių yra kilęs ginčas pagrindinėje byloje, yra nurodyti Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punkte, ir, nepažeidžiant to paties straipsnio 3 dalies, yra privaloma atlikti jų aplinkosauginį vertinimą.

Teisingumo Teismo teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjami planai, be to, gali patekti į Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalies taikymo sritį, pagal kurią 2 dalyje nurodytų planų, nustatančių nedidelių plotų naudojimą vietiniu lygiu, vertinimas privalomai atliekamas tik tada, kai valstybės narės „nustato, kad jų pasekmės gali būti reikšmingos aplinkai“. Šiomis aplinkybėmis Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 5 dalis leidžia valstybėms narėms nustatyti, ar to paties straipsnio 3 dalyje nurodyti planai gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai, arba išnagrinėdamos kiekvieną konkretų atvejį, arba nustatydamos planų ir programų rūšis, arba derindamos abu šiuos metodus.

Vis dėlto valstybių narių pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 5 dalį turima diskrecija nustatyti kai kurių rūšių planus, galinčius turėti reikšmingą poveikį aplinkai, ribojama šios direktyvos 3 straipsnio 3 dalyje, siejamoje su to paties straipsnio 2 dalimi, įtvirtinus pareigą užtikrinti, kad būtų atliekamas planų, galinčių daryti reikšmingą poveikį aplinkai (visų pirma dėl jų pobūdžio, pasekmių ir teritorijų, kurioms gali būti daromas poveikis), aplinkosauginis vertinimas.

Taigi valstybė narė, nustatanti kriterijų, dėl kurio praktiškai visai planų kategorijai iš anksto netaikomas reikalavimas atlikti aplinkosauginį vertinimą, peržengia jai pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 5 dalį, siejamą su to paties straipsnio 2 ir 3 dalimis, suteiktos diskrecijos ribas, nebent gali būti laikoma, kad visi planai, kuriems daroma išimtis, remiantis atitinkamais kriterijais, kaip antai pirmiausia jų objektu, jų apimamos teritorijos dydžiu arba susijusių gamtinių teritorijų pažeidžiamumu, negali daryti reikšmingo poveikio aplinkai.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 5 dalis, siejama su jos 3 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinama taip, kad šiuo straipsniu draudžiama tokia nacionalinės teisės nuostata, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, kurioje bendrai ir neišnagrinėjus kiekvieno atvejo numatyta, kad vertinimas pagal minėtą direktyvą neatliekamas, kai planų, taikomų nedideliuose plotuose vietiniu lygiu, sprendiniuose numatytas tik vienas ūkinės veiklos objektas. Remiantis minėtu kriterijumi negalima įvertinti, ar planas gali daryti reikšmingą poveikį aplinkai.

ii. Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 4 dalis

2022 m. vasario 22 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Bund Naturschutz in Bayern“ (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Aktai, parengti tam tikriems sektoriams ir nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų, išvardytų Direktyvos 2011/92 I ir II prieduose, įgyvendinimo išdavimo pagrindus – 3 straipsnio 4 dalis – Aktai, nustatantys leidimų dėl vėlesnio projektų įgyvendinimo išdavimo pagrindus – Vietos valdžios institucijos priimtas nutarimas dėl kraštovaizdžio apsaugos“

Sprendime *Bund Naturschutz in Bayern*, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³⁴, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad nacionalinė priemonė, kaip antai Nutarimas „Inntal Süd“, kuriuo siekiama apsaugoti gamtą ir kraštovaizdį ir šiuo tikslu nustatomi bendri draudimai ir leidimų reikalavimai, tačiau nenumatoma pakankamai išsamių taisyklių dėl projektų turinio, rengimo ir įgyvendinimo, nepatenka į Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 4 dalies taikymo sritį. Pagal šią nuostatą valstybės narės nustato, ar kitų, nenurodytų 2 dalyje, planų ir programų, kurie nustato leidimų dėl vėlesnio projektų įgyvendinimo išdavimo pagrindus, poveikis gali būti reikšmingas aplinkai, todėl privaloma atlikti aplinkosauginį vertinimą.

3. Konsultavimasis

2011 m. spalio 20 d. Sprendimas „Seaport (NI) ir kt.“ (C-474/10, [EU:C:2011:681](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2001/42/EB – 6 straipsnis – Valdžios institucijos, kuri gali būti suinteresuota planų ir programų įgyvendinimo poveikiu aplinkai, paskyrimas konsultuoti – Konsultacinės valdžios institucijos galimybė rengti planus ar programas – Pareiga paskirti atskirą valdžios instituciją – Informacijos teikimo valdžios institucijoms bei visuomenei ir konsultacijų su jomis tvarka“

Gavęs *Court of Appeal in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas paaiškino, kokiomis sąlygomis nacionalinės teisės aktais paskirta institucija, vykdanči Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 3 dalyje numatytą konsultavimosi procedūrą, pati gali būti atsakinga už plano ar programos, kuriems taikoma ši procedūra, parengimą.

³⁴ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 1 dalies a punktą „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas II antraštinės dalies 2 dalies a punkto i papunktyje „Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas“.

Pagal Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 3 dalį valstybės narės paskiria valdžios institucijas, su kuriomis turi būti konsultuojamasi ir kurios dėl savo konkrečios su aplinkos apsauga susijusios atsakomybės gali būti suinteresuotos planų ir programų įgyvendinimo poveikiu aplinkai.

Vykdant šią pareigą, pagal Šiaurės Airijos teisę *Department of the Environment* (Aplinkos ministerija, Šiaurės Airija) buvo paskirta institucija, su kuria turi būti konsultuojamasi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 3 dalį. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamoje byloje ši *Department of the Environment* (Aplinkos ministerija) pati buvo atsakinga už plano, kuriam taikomas aplinkosauginis vertinimas pagal šią direktyvą, parengimą. Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimu, ar tuo atveju, kai nacionalinė institucija yra ir už atitinkamą planą atsakinga institucija, ir nacionalinės teisės aktais paskirta institucija, vykdanči konsultavimosi procedūrą, valstybė narė privalo paskirti naują konsultacinę instituciją, kuri būtų atskira ir nepriklausoma nuo pirmosios.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 3 dalį nereikalaujama įsteigti ar paskirti kitos konsultacinės institucijos, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, jeigu valdžios institucijos, su kuria įprastai reikia konsultotis aplinkos apsaugos klausimais ir kuri paskirta šiai užduočiai atlikti, viduje funkcijos atskirtos taip, kad jai priklausančiam administracinis subjektas turi realią autonomiją, t. y. be kita ko, turi nuosavus administracinius ir žmogiškuosius išteklius ir dėl to gali atlikti konsultacines institucijoms, kaip jos suprantamos pagal šias nuostatas, priskirtas užduotis ir ypač pateikti objektyvią nuomonę dėl valdžios institucijos, kuriai jis priklauso, numatyto plano ar programos.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat prašė Teisingumo Teismo paaiškinti konsultavimosi procedūrai nustatytus terminus. Direktyvos 2001/42 6 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad „reali galimybė“ būtų „kuo anksčiau“ suteikta paskirtoms valdžios institucijoms ir visuomenei, kuri paveikta ar gali būti paveikta, pareikšti nuomonę dėl atitinkamo plano ar programos projekto ir dėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos.

Teisingumo Teismo nuomone, ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nereikalaujama, jog terminai, per kuriuos paskirtos valdžios institucijos ir visuomenė, kuri paveikta ar gali būti paveikta, kaip tai suprantama pagal šio straipsnio 3 ir 4 dalis, turi turėti galimybę pareikšti savo nuomonę dėl konkretaus plano ar programos projekto ir poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos, būtų konkrečiai įtvirtinti šią direktyvą perkeliančiuose nacionalinės teisės aktuose. Taigi šia 2 dalimi nedraudžiama, kad tokius terminus kiekvienu atveju nustatytų planą ar programą rengianti valdžios institucija. Vis dėlto, esant pastarajai situacijai, pagal tą pačią 2 dalį reikalaujama, kad, siekiant pasikonsultuoti su šiomis valdžios institucijomis ir šia visuomene dėl konkretaus plano ar programos projekto, faktiškai įtvirtintas terminas būtų pakankamas ir taip leistų

suteikti joms realią galimybę laiku pareikšti savo nuomonę dėl šio plano ar programos projekto ir dėl tokio plano ar programos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos.

III. Nacionalinės teisės aktų, priimtų pažeidžiant pareigą atlikti poveikio aplinkai vertinimą, padarinių palikimas laikinai galioti

1. Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2011/92

2019 m. liepos 29 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen“ (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Aplinka – Espo konvencija – Orhuso konvencija – Natūralių buveinių ir laukinės faunos ir floros apsauga – Direktyva 92/43/EEB – 6 straipsnio 3 dalis – „Projekto“ sąvoka – Poveikio konkrečiai teritorijai vertinimas – 6 straipsnio 4 dalis – „Imperatyvių viršesnio viešojo intereso pagrindų“ sąvoka – Laukinių paukščių apsauga – Direktyva 2009/147/EB – Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas – Direktyva 2011/92/ES – 1 straipsnio 2 dalies a punktas – „Projekto“ sąvoka – 2 straipsnio 1 dalis – 4 straipsnio 1 dalis – Poveikio aplinkai vertinimas – 2 straipsnio 4 dalis – Vertinimo netaikymas – Laipsniškas branduolinės energijos naudojimo nutraukimas – Nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias numatyta, pirma, beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje, todėl pirminė nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatyta elektrinės išjungimo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo data nukeliama dešimčiai metų, ir, antra, taip pat dešimčiai metų nukelti pirminį nacionalinės teisės aktų leidėjo nustatytą elektros energijos pramoninės gamybos veikiančioje elektrinėje nutraukimo terminą – Poveikio aplinkai vertinimo neatlikimas“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³⁵, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas gali, jeigu tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, išimties tvarka palikti galioti padarinius, sukeltus tokių priemonių, kaip aptariamoms pagrindinėje byloje, kurios buvo priimtose pažeidžiant direktyvose 2011/92 ir 92/43 nustatytas pareigas, jeigu tokį palikimą galioti pateisina imperatyvūs pagrindai, susiję su būtinybe užkirsti kelią realiai ir didelei grėsmei, kad atitinkamoje valstybėje bus nutrauktas elektros energijos tiekimas, kuriai negalima užkirsti kelio kitais būdais ir alternatyvomis, visų pirma vidaus rinkos srityje. Vis dėlto palikti galioti minėtus padarinius galima tik tol, kol to neišvengiamai reikia tokiame neteisėtumui pašalinti.

³⁵ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. I antraštinės dalies 1 dalies a punktą „Projekto“ sąvoka“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas I antraštinės dalies 2 dalies a punkte „Projektai, galintys daryti reikšmingą poveikį aplinkai“ (I priedas) ir I antraštinės dalies 2 dalies c punkte „Atleidimas nuo pareigos atlikti poveikio vertinimą“.

2. Nacionalinės teisės aktai, priimti pažeidžiant Direktyvą 2001/42

2012 m. vasario 28 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „*Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne*“ (C-41/11, [EU:C:2012:103](#))

„Aplinkos apsauga – Direktyva 2001/42/EB – 2 ir 3 straipsniai – Kai kurių planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Vandenių apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių – Planas ar programa – Išankstinio aplinkosauginio vertinimo nebuvimas – Plano arba programos panaikinimas – Galimybė palikti galioti plano arba programos padarinius – Sąlygos“

Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* Teisingumo Teismas konstatavo, kad išimtinėmis aplinkybėmis veiksmų programa aplinkos srityje, priimta pažeidžiant Direktyvą 2001/42, gali būti palikta galioti, kol bus priimta ją pakeičianti priemonė.

Pagrindinėje byloje dvi Belgijos nevyriausybinių organizacijų – *Inter-Environnement Wallonie ASBL* ir *Terre wallonne ASBL* – pateikė skundą *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Belgija), prašydamos panaikinti Valonijos vyriausybės dekretą, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltos tam tikros Direktyvos 91/676³⁶ nuostatos.

Manydama, kad ginčijamas nutarimas yra „planas ar programa“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktą, *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) konstatavo, kad dėl to, jog nebuvo atliktas išankstinis aplinkosauginis vertinimas, kaip reikalaujama pagal šią direktyvą, ginčijamas nutarimas iš esmės turėtų būti panaikintas.

Vis dėlto, kadangi dėl ginčijamo nutarimo panaikinimo atgaline data Valonijos regione Belgijos teisės sistema prarastų bet kokią Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonę, kol būtų pakeistas panaikintas aktas, ir susidarytų situacija, kad Belgijos Karalystė nevykdytų įsipareigojimų pagal šią direktyvą, *Conseil d'État* (Valstybės Taryba) nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl galimybės ginčijamą nutarimą palikti galioti, kol bus priimtos naujos teisės normos.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad nagrinėdamas skundą dėl nacionalinio akto, kuris yra „planas“ arba „programa“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/42, ir kuris buvo priimtas nesilaikant šioje direktyvoje nustatytos pareigos atlikti išankstinį aplinkosauginį vertinimą, nacionalinis teismas privalo imtis visų savo nacionalinėje teisėje numatytų bendrų arba specialių priemonių tam, kad būtų pašalintos tokio vertinimo neatlikimo pasekmės, įskaitant galimą ginčijamo plano arba programos sustabdymą arba panaikinimą.

Vis dėlto, atsižvelgiant į ypatingas pagrindinės bylos aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui galima išimtinai leisti pasinaudoti savo

³⁶ 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68).

nacionalinės teisės nuostata, suteikiančia jam teisę palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinės teisės akto padarinius, jeigu:

- šis nacionalinis aktas yra tinkama Direktyvos 91/676 perkėlimo priemonė,
- naujo nacionalinio akto, kurį sudaro veiksmų programa, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 5 straipsnį, priėmimas ir įsigaliojimas neleidžia išvengti aplinkai žalingų pasekmių, išplaukiančių iš ginčijamo akto panaikinimo,
- šio ginčijamo akto panaikinimo pasekmė būtų teisinis vakuumas, kiek tai susiję su Direktyvos 91/676 perkėlimu, kuris būtų žalingesnis aplinkai, nes toks panaikinimas reikštų mažesnę vandenų apsaugą nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių, o tai prieštarautų pagrindiniam šios direktyvos tikslui, ir
- tokio akto padariniai išimtinai paliekami galioti tik laikotarpį, būtinai reikalingą priimti priemones, kurios leistų ištaisyti konstatuotą pažeidimą.

2016 m. liepos 28 d. Sprendimas „Association France Nature Environnement“ (C-379/15, [EU:C:2016:603](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2001/42/EB – Tam tikrų planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Nacionalinės teisės aktas, nesuderinamas su Sąjungos teise – Teisinės pasekmės – Nacionalinio teismo įgaliojimai laikinai palikti galioti tam tikrus tokio akto padarinius – SESV 267 straipsnio trečia pastraipa – Pareiga pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą“

Gavęs *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas patvirtino savo jurisprudenciją dėl nacionalinių teismų galimybės išimties tvarka laikinai palikti galioti nacionalinės teisės aktų, nesuderinamų su Direktyvos 2001/42 nuostatomis, padarinius.

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas atsižvelgiant į *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) nagrinėjamą skundą, kuriuo ginčijamas Prancūzijos teisės aktų, perkeliančių Direktyvą 2001/42, atitiktis šiai direktyvai. Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) panaikino, be kita ko, Dekreto Nr. 2012-616 nuostatas, kuriomis nustatyta kompetentinga aplinkosaugos institucija, su kuria turi būti konsultuojamasi atliekant aplinkosauginį vertinimą pagal šią direktyvą.

Conseil d'État (Valstybės Taryba, Prancūzija) teigimu, šio dekreto panaikinimo iš dalies taikymas atgaline data vis dėlto kelia riziką, jog bus ginčijamas ne tik remiantis šiuo dekretu priimtų planų ir programų teisėtumas, bet ir visų jais vadovaujantis atliktų veiksmų teisėtumas. Tokia situacija būtų žalinga tiek dėl teisinio saugumo principo laikymosi, tiek dėl su aplinkosauga susijusių Sąjungos tikslų įgyvendinimo.

Šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti, kokiomis sąlygomis nacionalinis teismas gali palikti galioti tam tikrus su Direktyva 2001/42 nesuderinamo nacionalinės teisės akto padarinius ir ar tokiu atveju

nacionalinis paskutinės instancijos teismas visada privalo pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

Priminę savo jurisprudenciją, suformuotą Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne*³⁷, Teisingumo Teismas atsakė, pirma, kad nacionalinis teismas gali, kai tai leidžiama pagal vidaus teisę, išimties tvarka tam tikrais atvejais apriboti tam tikrus nacionalinės teisės nuostatos, priimtose nesilaikant Direktyvoje 2001/42 numatytų įsipareigojimų, pripažinimo negaliojančia padarinius laiko atžvilgiu, jeigu toks apribojimas reikalingas atsižvelgiant į su aplinkos apsauga susijusį privalomąjį bendrojo intereso pagrindą ir konkrečias nagrinėjamos bylos aplinkybes. Vis dėlto šia išimtaine galimybe galima naudotis tik tada, jei tenkinamos visos 2012 m. vasario 28 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* nurodytos sąlygos.

Antra, Teisingumo Teismas teigiamai atsakė į klausimą, ar nacionalinis teismas, kurio sprendimai nebegali būti skundžiami teismine tvarka, prieš pasinaudodamas išimtaine galimybe palikti laikinai galioti vidaus teisės nuostatas, pripažintas prieštaraujančiomis Sąjungos teisei, iš esmės privalo teikti prašymą Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą. Teisingumo Teismo teigimu, nuo šios pareigos toks nacionalinis teismas gali būti atleistas tik tuo atveju, jei yra įsitikinęs (tai jis turi išsamiai pagrįsti), kad nėra jokių pagrįstų abejonų dėl Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* nurodytų sąlygų aiškinimo ir taikymo.

2020 m. birželio 25 d. Sprendimas (didžioji kolegija) „A ir kt. (Vėjo jėgainės Alteryje ir Nevelėje)“ (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2001/42/EB – Poveikio aplinkai vertinimas – Miestų planavimo leidimas siekiant statyti ir eksploatuoti vėjo jėgaines – 2 straipsnio a punktas – Sąvoka „planai ir programos“ – Nutarime ir aplinkraštyje nustatytos leidimo išdavimo sąlygos – 3 straipsnio 2 dalies a punktas – Nacionalinės teisės aktai, kuriuose nustatyta sistema, pagal kurią ateityje bus galima leisti įgyvendinti projektus – Poveikio aplinkai vertinimo nebuvimas – Nacionalinės teisės aktų padarinių palikimas galioti ir leidimai, remiantis šiais aktais išduoti po to, kai buvo konstatuota, kad jie neatitinka Sąjungos teisės – Sąlygos“

Dėl nacionalinių teismų galimybės laikinai išimties tvarka palikti galioti nacionalinės teisės aktų, priimtų pažeidžiant Direktyvoje 2001/42 nustatytus įsipareigojimus, padarinius Teisingumo Teismas šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³⁸, priminė, kad valstybės narės privalo panaikinti neteisėtas tokio Sąjungos teisės pažeidimo pasekmes. Jis pabrėžė, kad, atsižvelgiant į reikalavimą vienodai taikyti Sąjungos teisę, tik jis išimties tvarka ir dėl privalomųjų bendrojo intereso pagrindų gali laikinai sustabdyti pažeistos Sąjungos teisės nuostatos naikinamąjį poveikį, jeigu pagal

³⁷ 2012 m. vasario 28 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie ir Terre wallonne* (C-41/11, [EU:C:2012:103](#)).

³⁸ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 1 dalies a punktą „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyva 2001/42“. Šis sprendimas taip pat pateikiamas II antraštinės dalies 2 dalies a punkto i papunktyje „Planai ir programos, kuriems taikomas Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 2 dalies a punktas“.

nacionalinės teisės nuostatą nacionaliniam teismui suteikiama teisė palikti galioti tam tikrus tokių aktų padarinius jo nagrinėjamoje byloje. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama šioje byloje, nacionalinis teismas galėjo palikti galioti nutarimo ir aplinkraščio, taip pat jais remiantis išduoto leidimo padarinius, tik jeigu pagal nacionalinę teisę jis tai galėjo padaryti savo nagrinėjamoje byloje ir jeigu šio leidimo panaikinimas turėtų didelį poveikį elektros energijos tiekimui (šiuo atveju Belgijoje), ir tik tokį laikotarpį, kuris būtinas siekiant pašalinti šį pažeidimą.

IV. Bendras direktyvų, pagal kurias reikalaujama atlikti poveikio aplinkai vertinimą, taikymas

2011 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas „Valčiukienė ir kt.“ (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))

„Direktyva 2001/42/EB – Kai kurių planų ir programų poveikio aplinkai vertinimas – Planai, nustatantys nedidelių plotų naudojimą vietiniu lygiu – 3 straipsnio 3 dalis – Vietinio lygmens teritorijų planavimo dokumentai, kurių sprendiniuose yra numatytas tik vienas ūkinės veiklos objektas – Vertinimas pagal Direktyvą 2001/42/EB, kurio pagal nacionalinę teisę atlikti nereikia – Valstybių narių diskrecija – 3 straipsnio 5 dalis – Ryšys su Direktyva 85/337/EEB – Direktyvos 2001/42/EB 11 straipsnio 1 ir 2 dalys“

Šiame sprendime, kurio faktinės aplinkybės jau buvo išdėstytos³⁹, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausė Teisingumo Teismo, ar pagal Direktyvą 85/337 atliktas poveikio aplinkai vertinimas atleidžia projektą nuo pareigos atlikti tokį vertinimą pagal Direktyvą 2001/42.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal pačią Direktyvos 2001/42 11 straipsnio 1 dalį pagal šią direktyvą atliktas aplinkosauginis vertinimas nepažeidžia Direktyvos 85/337 reikalavimų. Iš to aišku, kad aplinkosauginis vertinimas pagal Direktyvą 85/337, kai to reikia remiantis jos nuostatomis, papildo pagal Direktyvą 2001/42 atliekamą vertinimą.

Be to, pagal Direktyvą 85/337 atliekamas poveikio aplinkai vertinimas nepažeidžia Direktyvai 2001/42 būdingų reikalavimų ir negali atleisti nuo pareigos atlikti pagal pastarąją direktyvą reikalaujamą aplinkosauginį vertinimą, kad būtų atsižvelgiama į jai būdingus aplinkosaugos aspektus.

Taigi direktyvų 2001/42 ir 85/337 reikalavimus būtina taikyti kartu.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu atitinkama valstybė narė yra numąčiusi suderintą ar bendrą procedūrą, iš Direktyvos 2001/42 11 straipsnio 2 dalies matyti, kad per šią procedūrą būtina patikrinti, ar aplinkosauginis vertinimas atliktas pagal visas įvairiose susijusiose direktyvose įtvirtintas nuostatas.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje pagal Direktyvą 85/337 atliktas vertinimas gali būti laikomas suderintos arba bendros procedūros išraiška ir ar jis apima visus Direktyvos 2001/42 reikalavimus. Jeigu taip būtų, nebebūtų taikoma pareiga atlikti naują vertinimą pagal pastarąją direktyvą.

³⁹ Dėl ginčo faktinių ir teisinių aplinkybių žr. II antraštinės dalies 2 dalies b punkto i papunktį „Planai ir programos, kuriems taikoma Direktyvos 2001/42 3 straipsnio 3 dalis“.

EUROPOS SAJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

Tyrimų ir dokumentacijos direktoratas

2024 m. vasaris